СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 4,49, 21.38, 16.49;
Віцебск — 4.32, 21.36, 17.04;
Магілёў — 4.39, 21.28, 16.49;
Гомель — 4.46, 21.16, 16.30;
Гродна — 5.07, 21.51, 16.44;
Брэст — 5.16, 21.44, 16.28.
МЕСЯЦ:
Першая квадра 7 ліпеня.
ІМЯНІНЫ:
Самсона, Георгія, Марціна; Піліпа, Амеліі.

ЗВЯЗДА

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

10 ЛІПЕНЯ 1992 г. пятніца, № 137 (21915)

РОЗГАЛАС

ПРЫЯРЫТЭТЫ — САЦЫЯЛЬНАЙ СФЕРЫ

На працягу шэрагу гадоў недахопу ў розных семінарах не назіралася. Больш таго, збіраліся і па патрэбе, і без — было б, як кажуць, сродкі і жаданне. І толькі ніяк не ўдавалася сабраць на рэспубліканскі семінар кіраўнікоў мясцовых Саветаў, тых, хто непасрэдна ў эпіцэнтрах вырашэння эканамічных і сацыяльных праблем. Таму з пастаяннай увагай ахова здароўя, культура, сацыяльная абарона насельніцтва, якія не на з'явай, як беспрацоўе.

І вось учора ў Мінску адбыўся семінар старшынь выканкомаў абласных, раённых, гарадскіх (гарадоў абласнога падпарадкавання), раённых у гарадах Саветаў народных дэпутатаў Рэспублікі Беларусь з удзелам кіраўнікоў міністэрстваў і ведамстваў па праблемах развіцця сацыяльнай сферы.

У дакладзе намесніка Старшыні Савета Міністраў М. Дземчука, выступленнях старшыні Дзяржаўнага камітэта па працы і сацыяльнай абароне насельніцтва Г. Бадзея, міністраў аховы здароўя В. Казакова, фінансаў — С. Янчука, многіх старшынь выканкомаў, кіраўнікоў рэспубліканскіх арганізацый і ведамстваў гучалі заклапочанасць, трывога за стан сацыяльнай сферы, якім яе патрабавалі прыярытэтнай для рашэння. Хіба не трывожыць той факт, што колькасць установ культуры катастрофічна скарачаецца? Ніводнага аб'екта культуры, што колькасць народжаных і памёршых у рэспубліцы амаль зраўнялася, а ў Мінску і Мінскай вобласці, некаторых іншых месцах смяротнасць перавысіла нараджальнасць.

Тым больш прыемна было слухаць выступленні старшынь выканкомаў Капыльскага раённага Савета народных дэпутатаў У. Сасноўскага, Бабруйскага — Э. Бекуса, што, нягледзячы на ўвесь гэты эканамічны бедлам, яны знаходзяць сродкі і на спорт, і на культуру. Нямала цікавага і слушнага было ў выступленні старшыні выканкома Лідскага гарсавета У. Малеца, які на канкрэтных прыкладах паказаў, як выканком вырашае гаспадарчыя справы, клапоціцца пра сацыяльную абарону насельніцтва, стварэнне новых рабочых месц ва ўмовах надыходу беспрацоўя.

Разам з тым выступленні некаторых прамоўцаў нагадвалі сумна вядомыя яшчэ з тых застойных гадоў самасправаздачы. Некаторыя на словах за рынак, культуры, а самі гаварылі па-руску напісаныя прамовы. Часам здавалася, што асобныя прамоўцы навогул страцілі пачуццё рэальнасці. Ну як ацаніць, скажам, заяву аднаго з прамоўцаў, што распрацоўваецца адзіны тарыфна-кваліфікацыйны даведнік. Каму ён патрэбен ва ўмовах рынку — фермеру, прадпрымальніку, акцыянернаму таварыству, народнаму прадпрыемству? Поўным ходам ідзе разздзяржаўленне, а мы ўсё ўраўніловачку. Плаціць будуць па колькасці і якасці працы, у залежнасці ад прыбытку. Хіба не зразумела? Перад удзельнікамі семінара выступіў Старшыня Савета Міністраў РБ В. Кебіч. Яго прамова будзе апублікавана ў наступным нумары.

Уладзімір ГОЙТАН.

ЯКІМ БЫЦЬ ГІМНУ?

У рэдакцыю «Звязды» шмат тэлефануюць і пішуць у сувязі з абмеркаваннем у рэспубліцы прадстаўленых на конкурс варыянтаў Дзяржаўнага гімна Беларусі. Нашы чытачы скардзяцца, што, слухаючы выкананне варыянтаў па радыё, немагчыма разабраць словы тэксту, на слых яны не ўспрымаюцца, лепш было б прачытаць іх, удумацца, а ўжо затым прымаць рашэнне. Сёння мы пачынаем друкаваць вершаваныя тэксты. Іх пасля апошняга тура конкурсу — шэсць. Тры вершы — з беларускай класікі. Гэта «Пагоня» — верш М. Багдановіча, музыка М. Куліковіча, «Магутны Божа» — Н. Арсеньевай, М. Равенскага і «Мы выйдзем шчыльнымі радамі» — М. Краўцова, У. Тэраўскага. Наступныя тры творы — сучасных аўтараў, а паколькі конкурс закрыты, то яны друкуюцца пад дэвізамі: «З-ці варыянт», «О, фартуна» і «А хто там ідзе?»

Хочацца яшчэ заўважыць, што, чытаючы гэтыя вершы, не ўсе словы трэба ўспрымаць літаральна, у паэзіі вельмі многа розных умоўнасцей. Таму хай не шакіруюць вас словы, скажам, «У крывавых муках мы народзім жыццё Рэспублікі сваёй» («Мы выйдзем шчыльнымі радамі»). Гэты верш пісаўся ў пачатку 20-х гадоў, калі змагалася за сваё існаванне Беларуская Народная Рэспубліка, калі пад кулямі захопнікаў гінулі слуцкія героі, а наперадзе яшчэ быў сталінскі тэрор. Шлях нашай Бацькаўшчыны да сваёй незалежнасці сапраўды пакутлівы і крывавы.

Чытайце і рабіце свой выбар. Мы чакаем вашых лістоў з паметкай «Гімн», якія будуць накіраваны ў журы конкурсу. Вынікі падводзяцца ў верасні.

1. МАГУТНЫ БОЖА

Магутны Божа! Уладар сусветаў,
Вялікіх сонцаў і сэрц малых,
Над Беларусяй, ціхай і ветлай,
Рассып праменні свае хвалы.
Дай спор у працы, штодзённай,
шэрай,
На лусту хлеба, на родны край,
Павагу, сілу і веліч веры
У нашу праўду, у прышласць дай!
Дай Беларусі жыццявым нівам,
Учынкам нашым пашлі ўмалот!
Зрабі магутнай, зрабі шчаслівай
Краіну нашу і наш народ!

2. ПАГОНЯ

Толькі ў сэрцы трывожным
пачую
За Краіну радзімую жах, —
Успомню Вострую Браму святую
І ваякаў на грозных канях.
У белай пене праносяцца коні —
Рвуцца, мкнуцца і цяжка
хрыпяць...
Старадаўняй Крывіцкай Пагоні
Не разбіць, не спыніць,
не стрымаць.

Мо яны, Беларусь, панясліся
За тваімі дзяцьмі ўздагон,
Што забылі цябе, адракліся,
Прадалі і аддалі ў палон?
Біце ў сэрцы іх, біце мячамі,
Не давайце чужынцамі быць!
Хай пачуюць, як сэрца начамі
Па радзімай старонцы баліць...
Маці родная, Маці-краіна!
Не ўсцішыцца гэтакі боль...
Ты прабач, ты прымі свайго сына,
За цябе яму ўмерці дазволь!..
Усё лятуць і лятуць тыя коні,
Срэбнай збруяй далёка
грымяць...
Старадаўняй Крывіцкай Пагоні
Не разбіць, не спыніць,
не стрымаць.

3. МЫ ВЫЙДЗЕМ ШЧЫЛЬНЫМІ РАДАМІ...
(«Ваяцкі марш»)

Мы выйдзем шчыльнымі радамі
На вольны родны свой прастор.
Хай воля вечна будзе з намі,
А гвалту мы дамо адпор!

Няхай жыве магутны, смелы
Наш беларускі вольны дух,
вольны дух,
Штандар наш бел-чырвона —
белы
Пакрыў сабой народны рух.
На бой! За шчасце і за волю
Народу слаўнага свайго!
Браты, цярпелі мы даволі...
На бой! — усе да аднаго!
Імя і сілу беларуса
Няхай пачуе і бачыць той,
бачыць той,
Хто смее нам няволі прымусы
І першы выкліча на бой.
Браты, да шчасця мы
падходзім;
Хай гром грыміць яшчэ мацней!
У крывавых муках мы народзім
Жыццё Рэспублікі сваёй!
Жыццё Рэспублікі сваёй!

З чарговым падаражаннем вас, спадарства!

Учора з раніцы па горадзе папаўзлі чуткі аб чарговым падаражанні некаторых відаў прадуктаў. Праўда, канкрэтна ніхто не ведаў, што падаражае і наколькі.

Дакладную інфармацыю ўдалося атрымаць у Дзяржэканомплане. Як стала вядома падаражанне закране асобныя віды прадуктовых тавараў: ялавічына падаражае на 10 працэнтаў, свініна — на 50, вараныя каўбасы — на 30, гарэлка (белая) — на 40 працэнтаў.

Астатнія прадукты харчавання ў гэты спіс не ўносіліся, таму што на іх ужо даўно ўстаноўлены свабодныя цэны.

Што ж, грамадзянам рэспублікі, відаць, не вельмі важна, якім словам будзе называцца павышэнне цэн — падаражанне ці свабодны гандаль.

На некаторы час, пакуль вока і страўнік прывыкнуць да чарговых цэннікаў, прыйдзецца зноў тужэй зацягнуць паясы... ужо сёння.

РАДЫЁФАКТ

Як стала вядома РІА з дыпламатычных крыніц, візіт прэзідэнта Барыса Ельцына ў Фінляндыю, які адбудзецца 11 ліпеня, адразу пасля завяршэння ў Хельсінкі сустрэчы лідэраў краін — членаў НБСЕ, дазволіць падвесці канчатковую рысу пад «зімовай вайной». Такую назву атрымаў канфлікт паміж СССР і Фінляндыяй 1940—1941 гадоў. Усклаўшы вянок да крыжа герояў, дзе пахаваны і тыя фіны, якія змагаліся супраць Чырвонай Арміі, лідэр Расіі ўпершыню афіцыяльна прызнае канец маскоўскай версіі аб «фінскай агрэсіі», што быццам бы паслужыла прычынай вайны.

***

Трэба вызваліць ад суда ўсіх арыштаваных па справе ГКЧП, «за выключэннем аднаго-двух непасрэдных арганізатараў путчу» — такую думку выказаў старшыня расійскага парламента Руслан Хасбулатаў на сесіі Вярхоўнага Савета Расійскай Федэрацыі ў сувязі з абмеркаваннем пытання аб змяненні меры пакарання для генерала Варэннікава.

***

Гарсавет прыднястроўскага горада Бендэры забараніў выезд з горада мужчынам ва ўзросце ад 19-ці да 50-ці гадоў. Як паведаміў карэспандэнту РІА мэр Бендэр Вячаслаў Кочуг, такое рашэнне выклікана неабходнасцю абароны горада, вакол якога канцэнтруюцца буйныя сілы малдаўскай арміі.

Наш век — век рэвалюцый і рэформ. Яшчэ з часоў вялікага рэфарматара Мікіты Хрушчова мы зведалі сапраўдны абвал рэформ. Толькі, здаецца, ніводная з іх не даведзена да лагічнага завяршэння: штосьці перашкаджала, як таму вядомаму танцору... І таму, чэсна прызнацца, не было асабіста вялікага імпэту, калі знаёміўся з пастановай Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь «Аб Канцэпцыі судова-прававой рэформы ў Рэспубліцы Беларусь». Якая неабходнасць яе правядзення? У чым навізна мяркуемых структурных пераўтварэнняў у сістэме праваахоўных органаў? І, галоўнае, дзе шляхі для рэалізацыі канцэпцыі? З гэтага і пачалася наша гутарка са старшынёй Камісіі па заканадаўству Вярхоўнага Савета РБ Дзмітрыем БУЛАХАВЫМ.

Суд і правасуддзе,
або Што прынясе народу судова-прававая рэформа

— Адной з важнейшых прычын, што вызначылі неабходнасць правядзення судова-прававой рэформы, — сказаў Дзмітрый Пятровіч, — з'яўляецца тое, што існуючая сістэма органаў юстыцыі, якая была сфарміраваная ў асноўным ва ўмовах палітычна - таталітарнай дзяржавы на мяжы 30-х і 40-х гадоў, ужо не ў стане выконваць ускладзеныя на яе функцыі ва ўмовах далейшай дэмакратызацыі грамадства. Да таго ж Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь, якая ўведзена ў статус канстытуцыйнага закона, і праект Канстытуцыі рэспублікі аб'явілі пра размежаванне заканадаўчай, выканаўчай і судовай улады як важнейшы прынцып пабудовы прававой дзяржавы. Адным словам, размова ідзе пра тое, каб узаконіць «трэцюю ўладу».

— Крымінагенная абстаноўка пагаршаецца. Часам, здаецца, ці ж гэта не тое самае крымінальнае бязмежжа, пра якое гавораць з усё ўзрастаючай трывогай?

— Так, абстаноўка, сапраўды, трывожная. Тыя 27 працэнтаў росту злачыннасці ў параўнанні з мінулым годам, асабліва аптымізму не надаюць. Значна вырасла колькасць цяжкіх злачынстваў: забойстваў, згвалтаванняў, рабаўніцтва... У шматлікіх пісьмах, што паступаюць у розныя інстанцыі, у тым ліку і ў Вярхоўны Савет, гучыць трывога за сябе, здароўе і жыццё блізкіх. Людзі маюць законнае права на абарону. У такой абстаноўцы нам не абысціся без кардынальнай рэформы папярэдняга расследавання. У прыватнасці, па крымінальных справах яго ў нас ажыццяўляюць органы следства і дазнання. Па некаторых злачынствах органы дазнання праводзяць так званае паскоранае судаводства, гэта значыць пратакольную форму дасудовай падрыхтоўкі матэрыялаў. Усё гэта не гарантуе забеспячэння правоў і законных інтарэсаў удзельнікаў працэсу і патрабуе ўдасканалення форм расследавання. Становішча ўскладняецца яшчэ і тым, што следчыя апараты знаходзяцца ў падпарадкаванні МУС, пракуратуры і КДБ. Гэта і прыводзіць да таго, што следчы, як удзельнік крымінальнага працэсу, толькі фармальна з'яўляецца самастойнай працэсуальнай фігурай. На самай жа справе ён знаходзіцца ў прамой непрацэсуальнай залежнасці ад кіраўнікоў гэтых органаў. Калі не прыняць сур'ёзных арганізацыйных і прававых мер па перабудове першапачатковага следства, то не можа быць гарантавана абарона правоў і законных інтарэсаў грамадзян у крымінальным судаводстве.

Улічваючы гэтыя і іншыя патрабаванні часу, Камісія па заканадаўству Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь сумесна з групай экспертаў распрацавала Канцэпцыю судова-прававой рэформы. У прыватнасці, сур'ёзныя структурныя змены прадугледжаны ў арганізацыі следчай справы. Рэформа папярэдняга следства прывядзе да стварэння незалежнага следчага камітэта, расшырыць працэсуальную самастойнасць следчага і павысіць яго правы і сацыяльны статус. Следчы камітэт павінен стаць адзіным органам папярэдняга следства ў рэспубліцы.

Значныя структурныя новаўвядзенні чакаюцца і ў органах унутраных спраў, і Камітэта дзяржбяспекі. Ва ўмовах рэзкага пагаршэння крымінагеннай абстаноўкі органы ўнутраных спраў не ў стане ў поўнай меры забяспечыць надзейную ахову правоў і свабод грамадзян, дзяржаўных і грамадскіх інтарэсаў ад злачынных замахаў, своечасовае выяўленне злачынстваў і прыцягненне вінаватых да адказнасці, ахову грамадскага парадку. Гэта звязана з недастатковым прафесіянальным узроўнем кадраў, змяшаннем аператыўна - пошукавых і працэсуальных функцый, нездавальняючым матэрыяльна-тэхнічным забеспячэннем, празмернай перагружанасцю практычных работнікаў і шэрагам іншых фактараў.

Для эфектыўнай барацьбы са злачыннасцю Міністэрства ўнутраных спраў неабходна вызваліць ад неўласцівых яму функцый: папярэдняга следства экспертна - крыміналістычных даследаванняў (за выключэннем тэхнічных падраздзяленняў, што забяспечваюць аператыўна - пошукавую дзейнасць), выпраўленне і перавыхаванне асуджаных, нагляд за людзьмі, асуджанымі да пакарання, не звязанага з пазбаўленнем волі, пашпартызацыя насельніцтва, рэгістрацыя ўезду і выезду грамадзян, ахова аб'ектаў і маёмасці (пазаведамасная ахова), забеспячэнне пажарнай бяспекі.

Змяненні грамадска-палітычнай абстаноўкі, фарміраванне прававой дзяржавы патрабуюць рэфармавання органаў дзяржаўнай бяспекі, вызваленне іх ад выканання функцый палітычнай паліцыі. Неабходна таксама ліквідаваць элементы дубліравання ў іх дзейнасці і рабоце органаў унутраных спраў. На базе Камітэта дзяржаўнай бяспекі трэба стварыць службу нацыянальнай бяспекі, надзяліўшы яе функцыямі знешняй разведкі і контрразведкі. Гэта служба не павінна займацца палітычным вышукам, а ў далейшым і барацьбой з арганізаванай злачыннасцю.

Адпаведныя пераўтварэнні намечаны ў сістэме органаў пракуратуры, юстыцыі, адвакатуры. Мяркуецца і рэформа заканадаўства.

— Апошнім часам нямала сказана і напісана пра нездавальняючае матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне органаў суда, пракуратуры. І на пасяджэнні Камісіі Вярхоўнага Савета па заканадаўству, на якой абмяркоўваўся ход выканання пастановы Вярхоўнага Савета «Аб Канцэпцыі судова-прававой рэформы ў Рэспубліцы Беларусь», прыводзіліся прыклады прама-такі жабрацкага стану «трэцяй улады».

— Сапраўды, няёмка было слухаць выступленне міністра юстыцыі Леаніда Дашука, калі ён прыводзіў лічбы, што для рамонту 7 будынкаў абласных і Мінскага гарадскога судоў выдзелена ўсяго 10 тысяч рублёў, а на рамонт 153 будынкаў нарсудоў — каля 300 тысяч рублёў. А што можна набыць з інвентару і абсталявання за тыя 12 тысяч рублёў, якія выдзелены з бюджэту для ўсё тых жа абласных і гарадскога судоў? У лепшым выпадку прыдбаць хіба што дзве канапы ці тузін сталоў. І зусім не дысанансам прагучалі словы міністра: «Юстыцыя ў нас жабрацкая, просіць міласціны».

Прыклады сумнай арыфметыкі можна прыводзіць бясконца. А якія каласальныя нагрузкі зведваюць прадстаўнікі праваахоўных органаў! У некаторых следчых органаў унутраных спраў адначасова знаходзіцца ў справаводстве да 60 крымінальных спраў. На аднаго народнага суддзю ў месяц прыпадае звыш паўсотні спраў і розных матэрыялаў. Разам з тым колькасць работнікаў праваахоўных органаў і судоў не адпавядае патрэбнасцям. Цяпер у рэспубліцы 713 суддзяў (з іх 547 народных), 1.300 следчых у органах унутраных спраў, 277 — у пракуратуры, адвакатаў — усяго 921. На мільён жыхароў у нас толькі 72 суддзі, што ў 2,5—3 разы меней, чым у развітых краінах Захаду. Напрыклад, у ФРГ на 1 мільён жыхароў прыпадае 220 суддзяў. Празмерныя нагрузкі, нізкая матэрыяльна - тэхнічная забяспечанасць работнікаў судоў, унутраных спраў і пракуратуры, жыллёвая неўладкаванасць прыводзяць да вялікай цякучасці кадраў. Так, за апошнія пяць гадоў з органаў пракуратуры звольнілася каля палавіны яе саставу. Гэтых работнікаў «падабралі» розныя камерцыйныя службы.

Асабліва абвастрылася праблема з народнымі засядацелямі. У Мінску, напрыклад, на аднаго суддзю прыпадае толькі 15 засядацеляў, хоць па норме іх павінна быць 75, бо кожны народны засядацель можа быць прыцягнуты да ажыццяўлення правасуддзя на тэрмін не больш як 2 тыдні ў год. У Канцэпцыі судова - прававой рэформы прадугледжваецца комплекс мер па заканадаўчаму забеспячэнню і арганізацыйнаму пераўтварэнню дзейнасці ўсёй сістэмы юстыцыі. Кардынальныя

(Заканчэнне на 2-й стар.).

ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

ВІТАМІННЫ АЛФАВІТ

Р, РР, У, F

ВІТАМІН Р (Р-актыўныя поліфенолы). Водараставаральны. Сутачная патрэбнасць — 100 мг. Вітамін Р шырока распаўсюджаны, асабліва многа яго ў зялёных раслінах, але засваенне яго адбываецца толькі пры наяўнасці (прысутнасці) жоўцевых соляў. Гэты вітамін садзейнічае ўмацаванню сценак крывяносных сасудаў. Пры яго нястачы ўзнікае крохкасць крывяносных капіляраў, узмацняецца іх пранікальнасць (падскурныя кровазліцці, лёгачныя, насавыя і страўнікавыя кровазліцці). Можа ўзнікаць гіпертанія, а таксама парушаецца нармальная дзейнасць шчытападобнай залозы.

КРЫНІЦЫ ВІТАМІНУ Р: прадукты расліннага паходжання: усе ягады, агародніна — капуста, морква, памідоры, бульба, а таксама чай (асабліва зялёны), цытрусавыя.

ВІТАМІН РР (нікацінавая кіслата). Водараставаральны. Сутачная норма — 15—25 мг. На вітамін РР багатыя збожжа, агародніна, бабовыя, розныя фрукты. Пры яго нястачы ўзнікае расстройства нервовай сістэмы, знікае апетыт, з'яўляюцца бяссонніца, агульная слабасць і стамляльнасць, залішняя раздражняльнасць, падаўлены настрой, боль у страўніку (а таксама расстройствы страўніка — паносы, запоры), пагаршаецца стан слізістых абалонак поласці рота і языка. Зніжаецца ўстойлівасць арганізма да нястачы вітаміну С. Доўгатэрміновая адсутнасць у арганізме вітаміну РР вядзе да захворвання — пелагрэ: парушэнне страўнікава-кішэчнага тракту, цэнтральнай нервовай сістэмы. Могуць узнікаць сур'ёзныя псіхічныя расстройствы.

КРЫНІЦЫ ВІТАМІНУ РР: шэры хлеб, гарох, морква, памідоры, капуста, грыбы, адвары вотруб'я, грэцкая каша, а таксама печань, мяса, рыба, дрожджы.

ВІТАМІН У (метыл-метыянін). Водараставаральны. Сутачная норма — каля 250 мг. Гэта проціязвенны вітамін. Ён папярэджвае развіццё гастрытаў, язвы страўніка і дванаццаціперснай кішкі, паскарае зажыўленне ран.

КРЫНІЦЫ ВІТАМІНУ У: капуста (як ужо было адзначана, гэты вітамін знойдзены ў соку капусты), памідоры, пятрушка, спаржа, бананы.

ВІТАМІН F. Ён утрымліваецца ў тлушчах расліннага паходжання, вызначаецца антысклератычным дзеяннем, садзейнічае засваенню тлушчаў, прымае ўдзел у тлушчавым абмене. Рэкамендуецца штодзённа ўжываць 20—30 грамаў алею, каб забяспечыць арганізм вітамінам F.

КРЫНІЦЫ ВІТАМІНУ F: алей соевы, сланечнікавы, бавоўняны, а таксама жывёльныя тлушчы.

Вітаміны — неабходны элемент сілкавання арганізма. У сваім уплыве на арганізм чалавека яны знаходзяцца ў залежнасці адзін ад аднаго.

Нястача аднаго можа адбіцца на засваенні іншых! Таму вельмі важна, каб харчаванне было разнастайным, мела як мага больш зялеліва, агародніны. Важныя для арганізма чалавека вітаміны ўтрымліваюць таксама лекавыя расліны.

Мы пазнаёмілі вас, дарагія чытачы, з асноўнымі вітамінамі прадуктаў харчавання, якія мы ўжываем амаль штодзённа. Выпускаюцца таксама вітамінныя прэпараты ў выглядзе таблетак, дражэ, сіропаў, масляных раствораў і г. д. Але іх карысна ўжываць у такім выглядзе асабліва зімой і вясной, і толькі па назначэнню ўрача. А зараз лета, шмат што паспела ўжо ці паспявае на вашых градках. Выкарыстайце ўсё з вялікай карысцю для вашага здароўя.

СМАЧНА ЕСЦІ!

Мерэнгі

Сёння мерэнгі асабліва папулярныя. Некаторыя няправільна называюць мерэнгі бeзэ. Параднёнасць паміж імі, безумоўна, ёсць. У тым і другім выпадку выкарыстоўваюцца яечны бялок і цукар. Але вырабы атрымліваюцца розныя. Безэ — гэта крэм з бялка і цукровага сіропу, а мерэнгі — выпечаны, дакладней, высушаны выраб, шурпаты і лёгкі, зусім як ветрык. Прыгатаваць мерэнгі вельмі проста. Калі ў доме ёсць міксер, выраб іх зойме роўна 13 хвілін. Асноўны рэцэпт: на 1 тонкую шклянку цукру — 4 бялкі. Далей — справа тэхнікі. І ўсё ж... Нават у такой простай справе ёсць свае тонкасці.

Спачатку бялкі ўзбіваюць без цукру да атрымання стойкай пены, затым пастулова тонкім струменьчыкам усыпаюць цукровы пясок пры няспынным узбіванні.

Узбітую бялковую масу пры дапамозе кандытарскага мяшка з гладкай або разной трубачкай хутка адсаджваюць у выглядзе аладак, ракавінак або шышак, вожыкаў на бляху, змазаную маслам або засланую пергаментнай паперай ці калькай. Калі ў вас няма кандытарскага мяшка або разной трубачкі, узбітую масу можна выкладваць на ліст лыжкай. Вельмі важна пры выпяканні мерэнгаў захоўваць патрэбны тэмпературны рэжым. Ліст з адфармаванымі мерэнгамі неабходна ставіць у толькі што запаленую газавую духоўку і марудна, на працягу 1,5—2 гадзіны, выпякаць-сушыць пры тэмпературы не вышэй 100°С.

Фруктовая салата

Можна зрабіць салату з любых фруктаў, што ёсць у вашым распараджэнні. Добра, напрыклад, спалучаюцца яблыкі, грушы, слівы, клубніцы, апельсіны. Фрукты ачышчаюць ад насення, костачак і скуркі, наразаюць кубікамі, локшынамі, як спадабаецца, і змешваюць. Іншы раз дабаўляюць замочаныя папярэдне разынкі, тоўчаныя ці здробненыя арэхі. Перад падачай на стол салату запраўляюць смятанай, узбітай з цукрам. Можна заправіць і маянэзам, вяршкамі, марожаным. Каму што па густу.

ВАША ЗДАРОЎЕ

Лячыся, пакуль хвароба лёгкая

Да прафілактыкі часовых расстройстваў мазгавога кровазвароту з працягласцю прыступу не больш сутак у поўнай меры належыць народная мудрасць: «Лячы лёгкую хваробу, каб не давялося лячыць цяжкую». Гэтая хвароба можа прывесці да інсульту, інфаркту, каварнасць якіх вядома ўсім. Пра яе папярэджванне трэба абавязкова клапаціцца не толькі тым, у каго павышаны ціск, хто шмат і часта нервуецца, мала рухаецца, важыць больш сваёй нормы, але і маладым, здаровым людзям. Таму што гіпертанія, атэрасклероз — галоўныя яе віноўнікі — часта праходзяць непрыкметна, а праяўляюцца нярэдка як пярун сярод яснага неба — у выглядзе інсульту ці інфаркту.

Глебу для парушэнняў мазгавога кровазвароту рыхтуюць так званыя фактары рызыкі. Іх нямала: псіха-эмацыянальнае перанапружанне, недахват руху, тлустасць, хваробы сэрца, цукровы дыябет. Асабліва шкодныя курэнне і злоўжыванне алкаголем. Толькі адмаўленне ад гэтых звычак здольна ў некалькі разоў зменшыць колькасць захворванняў.

Галоўнае «лякарства» — арганізацыя здаровага ладу жыцця: рацыянальны рэжым працы, адпачынку, харчавання, заняткі фізкультурай і спортам. Справа толькі за тым, каб навучыцца ўсё гэта захоўваць і выконваць. Спаць не менш за 7—8 гадзін у суткі, адпачываць актыўна, на свежым паветры. Людзям «сядзячых» прафесій больш хадзіць пешшу. Рэгулярныя заняткі фізкультурай трэніруюць сардэчна-сасудзістую, нервовую сістэмы, здымаюць псіха-эмацыянальнае перанапружанне, «скідваюць» лішнія кілаграмы і дораць добры настрой. Эфектыўнасць медыкаментаў, што прымяняюцца для лячэння сардэчна-сасудзістых захворванняў, можна прыраўнаваць па значэнню да рацыянальнага харчавання. Людзям сярэдняга і пажылога ўзросту настойліва рэкамендуем не захапляцца салодкім, здобнымі булачкамі, піражкамі, тлустым мясам і, канешне, не пераядаць. Гэтыя меры разам са спецыяльнымі медыцынскімі дапамогуць прадухіліць грозныя вынікі часовых парушэнняў мазгавога кровазвароту.

ПОГЛЯД У МІНУЛАЕ І БУДУЧАЕ

КАЛІ БЕЛАРУСЬ БЫЛА ЛІТВОЮ...

Пасля доўгіх спрэчак гісторыкі суседніх краін прыйшлі да згоды ў прынцыпова важным пытанні. Пра гэта гутарка нашага карэспандэнта з дырэктарам Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Ф. Скарыны, прэзідэнтам Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў Адамам МАЛЬДЗІСАМ.

— Давайце ўспомнім, — гаворыць вучоны, — тую рэакцыю, з якой свет, дый найперш мы самі ўспрынялі нечаканае абвяшчэнне актаў аб дзяржаўнай незалежнасці Беларусі. Для многіх гэта было нечаканасцю, нават выпадковасцю. У французскім друку сцвярджалася, быццам Беларусь з усіх рэспублік былога Саюза — самая бутафорская, этнічна невыразная. І дзяржаўнасць яе быццам не мае пад сабой гістарычных падстаў.

— У Беларусі праблемы, як у жанчыны, што не можа даказаць права на сваю спадчыну, — імя не тое. І Максім Багдановіч пісаў пра «літоўскую Пагоню», і Адам Міцкевіч усклікаў, успамінаючы навагрудскія пагоркі: «Літва! Мая Айчына!..»

— Сапраўды, мы вымушаны зноў і зноў тлумачыць свету ўвогуле элементарную рэч — аб несупадзенні, адрозненні паняцця Літвы этнічнай і Літвы гістарычнай. Гэта аказваецца не такім простым, таму што тут дамешваецца палітыка. Пытанне аб прыналежнасці Вялікага княства Літоўскага і асабліва трактоўка слова «літоўскі» доўгі час былі падставай спрэчак, малых і вялікіх «вайнаў» беларускіх і літоўскіх гісторыкаў на розных канферэнцыях, у друку. Урэшце ў дыскусію ўключыліся і калегі з іншых еўрапейскіх краін. Так, у летнім некалькі група беларускіх і англійскіх гісторыкаў сустрэлася ў сценах Лонданскага універсітэта. Разам з сябрамі Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў Джымам Дзінглі, Анджэем Цеханавецкім, Норманам Дэвісам мы аналізавалі і вывяралі свой падыход да нацыянальнай гістарычнай канцэпцыі.

— Значыць, поўнай згоды не было нават сярод саміх беларускіх гісторыкаў?

— Трэба ўлічыць, што яшчэ не так даўно ў айчыннай навуцы сутыкаліся цалкам палярныя погляды на гэты прадмет. Паводле канцэпцыі, распрацаванай у 1948 годзе, літоўцы прыроўніваліся да татара-манголаў, а князь Міндоўг, які зрабіў Навагрудак сталіцай Вялікага княства, быў галоўным «літоўскім заваёўнікам». Пакаленне ж маладзейшых гісторыкаў пачало лічыць Вялікае княства Літоўскае беларускай дзяржавай. З чаго гэта вынікала? З таго, што ядро яго земляў, яго войска, ды і культура фарміраваліся на этнічна беларускай тэрыторыі; з таго, што яго Статут быў выкладзены дзяржаўнай старабеларускай мовай... Усё гэта — заканамерны, але ж ці цалкам аб'ектыўны падыход.

На пачатку красавіка ў Мінску быў праведзены Міжнародны круглы стол з удзелам англійскіх, італьянскіх, польскіх, літоўскіх і беларускіх гісторыкаў. Яго вынікам стала прыняцце «Паседжанняў», дзе сказана, што беларусы маюць усе падставы лічыць Вялікае княства Літоўскае беларуска-літоўскім гаспадарствам. Дарэчы, гэта фармулёўка была прапанавана не беларускім бокам, а польскім гісторыкам Юліюшам Бардахам, спецыялістам па гісторыі княства.

Такім чынам, прыйшоўшы да пэўнай «унутранай» згоды, мы выйшлі на новы этап — на гэты раз з літоўскімі калегамі. І сустрэча адбылася 19—20 чэрвеня ў вёсцы Гервяты, што ў Астравецкім раёне.

— Ад'язджаючы ў Гервяты, вы, дарэчы, казалі мне, што сустрэча не надта афішуецца, журналісты не запрашаюцца... І месца было выбрана далёка не сталічнае. Выбар у нечым апраўдаў сябе?

— Па-першае, чаму мы выбралі Гервяты. Гэта цікавы феномен памежжа — літоўскае мястэчка на беларускай зямлі. І побач — цэлае гняздо літоўскіх вёсак: Гіры, Кністушкі, Мільцэі, Пелегрында... У адной з іх, Рымдзюнах, згуртаванне выхадцаў з гэтага краю, «Гервечай», узводзіць уласны літоўскі культурны цэнтр. Мы пабылі ў гэтых вёсках, сустрэліся з жыхарамі і, шчыра кажучы, былі ўражаны іх высокай моўнай культурай. Простая вясковая жанчына можа гаварыць з беларусам па-беларуску, з літоўцам па-літоўску, з палякам па-польску, з рускім па-руску, чаго, на жаль, не скажаш пра многіх гісторыкаў, за выключэннем, вядома, некаторых моваазнаўцаў.

— І на якой мове тады праходзіла сустрэча?

— Пасля таго, як у мясцовым касцёле была адслужана імша па-літоўску і па-беларуску [illegible] ...на. Скончылася ўсё прыняццем «Паведамлення», дзе абодва бакі прызналі, што беларусы маюць усе правы называць сваю папярэднюю дзяржаву— Вялікае княства Літоўскае — беларуска-літоўскім гаспадарствам, а літоўцы — літоўска-беларускім. Тое, што мы дасягнулі, нарэшце, такога пагаднення, вельмі важна не толькі ў навуковым, але і ў палітычным сэнсе. Гэта не дазваляе аднаму з двух бакоў ці нейкім «трэцім сілам» далей разыгрываць літоўскую гістарычную карту ў сваіх інтарэсах.

— Ці можна сказаць, што гэтыя вывады датычаць толькі цяперашніх інтарэсаў двухбаковай суверэнізацыі, а не іншай перспектывы? Бо, скажам, на працягу апошніх стагоддзяў ідэя адраджэння Вялікага княства Літоўскага ўсур'ёз займала многіх дзеячаў — успомнім хаця б палітычныя праекты вядомага нам як кампазітара Міхала Агінскага. [illegible] прагназаванне: наколькі ідэя аб'яднанага беларуска-літоўскага гаспадарства можа быць плённай калі не сёння, то заўтра?

— А вы ведаеце, Вялікае княства Літоўскае сапраўды было ідэальнай дзяржавай у тагачаснай Еўропе. Калі тая раздзіралася рэлігійнымі ды свецкімі войнамі, то тут панавала талерантнасць. [illegible] Цяпер [illegible] крыху «зварыяваны» праект. Уявіце сабе: Вільня — наша агульная сталіца, а дзве «падсталіцы» — у Каўнасе і Мінску... Я разумею, што пакуль гэта фантастычны план, але ён дазволіў бы вырашыць складанейшую праблему — праблему граніцы. Яна была праведзена ў 1939—1940 гадах «па-жывому», без усякай рацыі — як чыйсці палец накрэсліў.

Так што ідэя, пра якую мы тут гаворым, як з пункту гледжання здаровага сэнсу, так і гістарычнага вопыту мае пад сабой грунт.

— Адам Восіпавіч, а як вы ставіцеся да таго выйсця, якое ў цяперашніх умовах прапануюць вашы маладзейшыя калегі: пазбегнуць блытаніны, шляхам тэрміналагічнага ўдакладнення — тэрміны Літва, літвіны пакінуць за беларусамі, а літоўцаў называць летувісамі.

— У мяне думка іншая. Справа ў тым, што на працягу дзесяцігоддзяў слова «летувіс» у памежных раёнах набыло адмоўнае адценне. На гэта, дарэчы, звярталі нашу ўвагу польскія вучоныя. Ды і літоўцы не ў захапленні ад таго, што ў нашым друку іх усё часцей і часцей пачынаюць называць летувісамі. Яны, між іншым, са свайго боку нярэдка называюць нас гудасамі — але мы наўрад ці пагодзімся, што такая назва мае пад сабой этнічную аснову.

— Словам, вы лічыце назву «летувіс» такой жа мянушкавай, як і «хахол», «пшэк»?

— Так, на мой погляд, яна ўспрымаецца як крыўдлівая, і лепш было б ад яе адмовіцца.

Літоўцы сапраўды называюць сваю радзіму «Летува», але сябе — у множным ліку— «летувяй». Такім чынам, слова «летувісы» ў множным ліку — чысты наш наватвор.

Увогуле, гэта праблема мовазнаўчая, і, мяркую, варта было б паставіць яе на асобнае беларуска-літоўскае абмеркаванне, а пакуль — карыстацца прынятымі назвамі.

— На якія яшчэ клопаты па адраджэнні беларушчыны ў Літве звернута ваша ўвага?

— Адна з важнейшых праблем — адраджэнне Віленскага беларускага музея ў яго гістарычных базыльянскіх мурах. Тут зберагалася і далей павінна належна зберагацца багацейшая музейная калекцыя Луцкевічаў; тут працавала Віленская беларуская гімназія, дзе выкладалі Браніслаў Тарашкевіч, Максім Гарэцкі — і гэтая традыцыя павінна працягвацца. Як і развіццё нацыянальнай культуры ў літоўскіх вёсках Беларусі.

Мы маем добрае ўзаемаразуменне з Літоўскай асацыяцыяй беларусістаў — яе ўзначальвае вядомы літаратуразнаўца, перакладчыца Альма Лапінскене. Увосень, да стогадовага юбілею Зоські Верас, мы дамовіліся правесці ў Вільнюсе чарговую сустрэчу, дзе абмяркуем праблемы беларуска-літоўскіх культурных сувязей.

Алена ЦІХАНОВІЧ.

СЕМ ГАДОЎ АД ЧАРНОБЫЛЯ

КРЫЎДА ЎДАВЫ

Сэрца старшага сяржанта міліцыі Мікалая Міхайлавіча Скрыпута спынілася пры дастаўцы чарговага правапарушальніка ў дзяжурную часць Талачынскага РАУС. Смерць напаткала яго 20 красавіка 1988 года — амаль праз два гады пасля чарнобыльскай катастрофы, у ліквідацыі вынікаў якой Мікалай Міхайлавіч прымаў непасрэдны ўдзел.

Ён быў узорным работнікам органаў правапарадку, аб чым яскрава сведчаць знак «Выдатнік міліцыі» і медаль «За 10 гадоў бездакорнай службы», якія беражліва захоўвае яго ўдава Людміла Вячаславаўна. І ў групе першых супрацоўнікаў міліцыі, якія паспяшаліся з Талачына ў чарнобыльскую зону, быў ён, М. Скрыпут.

Мінулі чатыры гады з тае пары. І ўсе гэтыя гады Людміла Вячаславаўна б'ецца, як рыба аб лёд, у розных інстанцыях, дабіваючыся для сябе і двух сваіх асірацелых сыноў прадастаўлення льгот, якімі дзяржава забяспечвае грамадзян, што пацярпелі ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. Хвалюе ўдаву перш за ўсё праблема жылля, бо тая струхлелая драўляная будыніна, у якой каля пятнаццаці гадоў туліцца яе сям'я, ужо амаль непрыгодная для жыцця.

— Жывём, як кажуць, і ў цеснаце, і ў холадзе, бо цагляныя печкі абаграюць жытло толькі тады, калі ў іх паліш,— са скрухай у голасе гаварыла Людміла Вячаславаўна. — У канцы мінулага лета, праўда, работнікі камунгаса пачалі пракладваць трубы ацяплення, але хутка спынілі работу. Так і тырчаць трубы з дзірак у сценах...

Непрывабны выгляд мае гэтая драўляная будыніна, у якой, апрача сям'і Скрыпутаў, жыве яшчэ і састарэлая бабуля. Сцены хаціны паміж вокнаў выпнуліся на вуліцу, таго і чакай, вываляцца, паказаўшы такі ж непрывабны ўнутраны выгляд.

— Ды тут увогуле ўсё ледзьве трымаецца,— горка сказала далей Людміла Вячаславаўна. Яна кранула рукой абвіслыя пажаўцелыя шпалеры, і з-пад іх тут жа пасыпаліся дробныя кавалачкі тынку.— Гадоў каля дваццаці, напэўна, у нашай хаціне рамонту не праводзілі...

У такіх вось невыносных умовах пражывае асірацелая сям'я чарнобыльскага ліквідатара М. Скрыпута. І дзе толькі не пабывала за гэтыя гады яго ўдава Людміла Вячаславаўна, аднак дабіцца паляпшэння жыллёвых умоў так і не змагла. «Няма магчымасці забяспечыць вас добраўпарадкаванай кватэрай»,— адказвалі ёй і былы сакратар былога райкома КПБ М. Савельева, і былы старшыня райвыканкома П. Новік, так адказваюць і цяперашнія раённыя кіраўнікі, кожны з якіх жыве ў такіх умовах, аб якіх Л. Скрыпут можа толькі марыць.

— Наплачуся і нервы папсую — вось і ўвесь вынік маіх хаджэнняў па раённых інстанцыях,— гаворыць Людміла Вячаславаўна. — Выходзіць, раённай «эліце», груба кажучы, начхаць на тых, хто трапіў ў бяду не па сваёй віне...

Што да гэтага можна дадаць?

Міхаіл БАШАРЫМАЎ.
Талачынскі раён.

Суд і правасуддзе,

або Што прынясе народу судова-прававая рэформа

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

змены вызначаны па матэрыяльна - тэхнічнаму іх забеспячэнню.

— На нядаўняй расшыранай нарадзе Камісіі Вярхоўнага Савета па заканадаўству, на якой абмяркоўваўся ход выканання пастановы па рэалізацыі Канцэпцыі, шмат гаварылася пра закон і законатворчасць, умацаванне прававых аспектаў у жыцці грамадства, аднак ні слова не сказана пра мараль. Але ж мы ўсур'ёз загаварылі пра стварэнне прававой дзяржавы, прычым спасылаючыся на вопыт заходніх дзяржаў, дзе маральным аспектам надаецца выключная роля. Скажам, ці можа разлічваць у ЗША чалавек з няўстойлівымі маральнымі якасцямі заняць крэсла кангрэсмена, сенатара, не кажучы пра прэзідэнта? Як даверыць чалавеку лёс дзяржавы, які не можа захаваць нават цэласнасці ўласнай сям'і?

— Разумею сэнс пытання і цалкам падтрымліваю. Больш таго, ва ўсёй дзейнасці імкнуся надаць прыярытэты менавіта маралі. І ў Канцэпцыі судова-прававой рэформы мы запісалі: «Большасць юрыдычных прафесій звязаны з непасрэдным ці ўскосным умяшаннем у прыватнае жыццё іншых грамадзян. У такіх адносінах на першае месца выходзяць маральныя крытэрыі паводзін. Эфемерная прымяняльная да многіх іншых прафесій катэгорыя «маральнасць» для юрыста павінна разглядацца не інакш, як рэчавае складаемае яго прафесіяналізму. Аднак катэгорыя маралі не можа адназначна быць размешчана ў рэчышчы нарматыўных актаў, якія не могуць быць раз і назаўсёды замацаваны нормамі пісанага права. Менавіта таму ў якасці ацэначных крытэрыяў тут больш, чым дзе-небудзь, могуць выкарыстоўвацца суб'ектыўныя погляды людзей, чые маральныя якасці ў іх рэферэнтным асяроддзі ўспрымаюцца як блізкія да эталона. Такі падыход да ацэнкі паводзін і прафесіяналізму юрыста штатныя адміністрацыйныя структуры рэалізаваць не ў стане з-за непазбежнай фармалізацыі іх дзейнасці. Забяспечыць яго магчыма толькі праз стварэнне грамадскіх фарміраванняў юрыстаў, што надзеленыя функцыямі органаў самакіравання».

У кожнага свой погляд, свой падыход да ацэнкі паводзін канкрэтнага чалавека з пункту гледжання маралі. Богу — Богава, кесару — кесарава. У кожнага сваё разуменне марксавай трактоўкі: «Я чалавек, і нічога чалавечае для мяне не чужое». Для любога радавога грамадзяніна гэта прымальна. Але калі ты юрыст, а тым больш палітык, то і дзейнічаць павінен адпаведным чынам. І тут маральныя аспекты набываюць асаблівую вагу, становяцца адным з важнейшых крытэрыяў ацэнкі паводзін. Ніхто не прымушае выходзіць на палітычную арэну, а тым больш браць на сябе ролю лідэра ці суддзі. Але калі ўжо ўзяўся за гэта, то і паводзь сябе адпаведным чынам. Ты навідавоку, своеасаблівае люстэрка, а яно не павінна быць крывым.

— А цяпер пра аспекты рэалізацыі Канцэпцыі. Нездарма ж кажуць: «Добрымі пажаданнямі дарога ў пекла вымашчана». Мала распрацаваць закон, задумаць нейкую рэформу, трэба знайсці шляхі вырашэння...

— Менавіта гэтаму і прысвечаны спецыяльны раздзел «Этапы рэалізацыі Канцэпцыі судова-прававой рэформы». У ім якраз і прадугледжаны шляхі рэалізацыі задуманай рэформы. Так званы падрыхтоўчы этап закладвае асновы рэалізацыі і праверкі на практыцы ідэй рэформы, ён разлічаны на мінімальныя матэрыяльныя выдаткі і ўключае ў сябе наступныя мерапрыемствы: прадастаўленне правоў суддзям раённых (гарадскіх) судоў самім разглядаць пэўныя катэгорыі грамадзянскіх і крымінальных спраў; аб вызначэнні выплаты ўзнагароджвання народным засядацелям за ўдзел у ажыццяўленні правасуддзя з дзяржаўнага бюджэту і ўзмацненне адказнасці кіраўнікоў за перашкоду народным засядацелям у выкананні іх абавязкаў у судзе; аб дазволе прыватнай натарыяльнай практыкі і інш. На гэтым жа этапе прадугледжваецца распрацоўка і прыняцце законаў аб Канстытуцыйным судзе, пракуратуры, адвакатуры, Следчым камітэце, Службе нацыянальнай бяспекі, натарыусе, Грамадзянскага і Крымінальнага кодэксаў.

Што датычыцца арганізацыйных мер, то тут перш за ўсё трэба выпрацаваць аптымальныя нормы нагрузкі на суддзяў, следчых і іншых работнікаў праваахоўных органаў, іх матэрыяльна - тэхнічнага забеспячэння, удасканаленне падрыхтоўкі юрыдычных кадраў, стварэнне ў органах юстыцыі судовай міліцыі, стварэнне ўмоў для перадачы папраўча-працоўных устаноў, а таксама экспертна - крыміналістычных падраздзяленняў у падпарадкаванне Міністэрства юстыцыі.

У сваю чаргу пераходны этап прадугледжвае рэалізацыю важнейшых прынцыпаў рэформы і завяршэнне арганізацыйных мерапрыемстваў па стварэнню асноўных элементаў новай сістэмы органаў юстыцыі, у тым ліку ўвядзенне судоў прысяжных для разгляду пэўных катэгорый крымінальных спраў, стварэнне апеляцыйных судоў у якасці судоў другой інстанцыі для праверкі не ўступіўшых у законную сілу судовых рашэнняў, устанаўленне чатырохзвеннай судовай сістэмы агульных судоў...

І на завяршальным этапе мяецца на ўвазе рэалізацыя канчатковых ідэй судова-прававой рэформы і стварэнне новай сістэмы органаў юстыцыі, якія будуць дзейнічаць на аснове новага заканадаўства.

Прадугледжаны і пэўныя арганізацыйныя і матэрыяльна-тэхнічныя меры па ажыццяўленню рэформы, у прыватнасці штогадовае выдзяленне на патрэбу судоў мінімальнай фіксаванай долі сродкаў дзяржаўнага бюджэту для забеспячэння нармальнай дзейнасці судовай улады, стварэнне каардынацыйнага савета з ліку кіраўнікоў адпаведных міністэрстваў і ведамстваў, камісій Вярхоўнага Савета для ўзгаднення дзеянняў па вырашэнню праблем судова - прававой рэформы. Адным словам, пры ажыццяўленні гэтых і іншых мер можна не сумнявацца ў паспяховым правядзенні судова-прававой рэформы, стварэнні прававой дзяржавы.

Гутарыў Уладзімір ГОЙТАН.

І ХІМЧЫСТКА ЗАНЯЛАСЯ ГАНДЛЕМ

ГОМЕЛЬ. У самым цэнтры горада на перакрыжаванні вуліц Савецкай і Перамогі з'явілася «кропка» па продажу... паношанага адзення з ЗША.

На імправізаваным прылаўку — пацёртыя джынсы, кашулі, дзіцячая вопратка. Цэны, як і трэба было чакаць, значна ніжэйшыя за камісійныя, хутчэй нават сімвалічныя. Узяліся за такі бізнес работнікі арэнднага прадпрыемства «Сняжынка», якое яшчэ займаецца мыццём і хімчысткай. Акрамя адзення з «чужога пляча», гандлёвая кропка прапануе і ўласныя вырабы: пасцельную бялізну і жаночыя халаты. Спытаецеся, з якой нагоды хімчыстка пачала гандляваць? Адказ банальны: каб хоць неяк утрымаць кадры і выплаціць за кошт выручанага ад гандлю зарплату сваім работнікам. Тым больш, што аб'ём работы падае з-за непамерна ўзрослых цэн на паслугі гэтага профілю бытавога абслугоўвання. У выніку шматлікія аб'екты прадпрыемства сталі стратнымі і нярэдка проста закрываюцца.

МІНІ-АПЫТАННЕ

Амаль кожны другі не ведае, калі на Беларусі святкуецца Дзень абвяшчэння дзяржаўнага суверэнітэту

Незвычайнае міні-апытанне правялі карэспандэнты інфармацыйна-аналітычнага аддзела нашай газеты. Было апытана 200 чалавек (50 пасажыраў электрапоезда «Мінск — Орша»; паўсотні абітурыентаў Беларускага дзяржаўнага універсітэта; па столькі ж выпадкова выбраных грамадзян на Камароўскім рынку і адпачываючых на Мінскім моры), якім прапаноўвалася адказаць на тры наступныя пытанні: «Калі Беларусь святкуе Дзень абвяшчэння дзяржаўнага суверэнітэту?», «Чаму вы лічыце, што менавіта ў названы вамі дзень?», «У чым асабіста для вас праяўляецца незалежнасць нашай рэспублікі?»

Вынікі апытання аказаліся не вельмі аптымістычнымі, але даволі лёгка прагназіруемымі ў нашым шматпраблемным заблытаным жыцці.

Толькі 58 працэнтаў удзельнікаў правільна назвалі дзень, калі ў нас святкуецца незалежнасць Беларусі (27 ліпеня). Цікава, што сярод гэтых 116-ці правільна адказалі 39 абітурыентаў і 37 пасажыраў «электрычкі», а самы нізкі працэнт правільных адказаў — на Камароўскім рынку.

Прагучалі такія варыянты, як «30 снежня» — 35 працэнтаў і 25 сакавіка — 4 працэнты, «не ведаю калі» —2,2 працэнта, «у нас такое яшчэ не святкуецца»— 0,4 працэнта і іншыя.

Другое пытанне выклікала пэўныя цяжкасці. 41 працэнт рэспандэнтаў упэўнены, што ў гэты дзень была падпісана Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце (зноў сваю эрудыцыю праявілі паступаючыя ў БДУ); 28 працэнтам здаецца, што ў гэты дзень «мы аддзяліліся ад Саюза», кожны дзесяты заявіў, што не ведае сапраўднай прычыны і мяркуе толькі па тым, што гэты дзень быў (ці будзе) нерабочым; былі і іншыя меркаванні. Так, адзін сярэдніх гадоў мужчына прызнаўся, што ў «гэты дзень (30 снежня — **кар. «Звязды»**) спаліў свой партыйны білет».

У чым толькі ні праяўлялася для ўдзельнікаў апытання незалежнасць Беларусі! Прапануем вам адказы, размешчаныя ў парадку змяншэння набраных галасоў:

— распаўсюджанне беларускай мовы — 29 працэнтаў;

— парушэнне сувязей з іншымі краінамі былога СССР («замежным» гандлярам з Камароўкі стала цяжэй правозіць тавар, а сярод астатніх катэгорый апытаных большасць скардзілася на парушэнне сямейных, сяброўскіх і іншых бытавых сувязей)—20 працэнтаў;

— павышэнне цэн, інфляцыя, беспрацоўе, стан эканомікі — 15 працэнтаў;

— тое, што нас прызналі столькі краін у свеце; адраджэнне нацыянальнай культуры — 8 працэнтаў;

— уводзім свае флаг, герб, гімн і іншыя атрыбуты — 6 працэнтаў;

— будзем праводзіць рэферэндум і іншыя пачынанні БНФ — 5 працэнтаў;

— з'яўленне «зайчыкаў», падрыхтоўка беларускіх грошай — 4 працэнты.

Гучалі і іншыя думкі. Сем чалавек упэўнена заявілі, што яны яшчэ не адчулі незалежнасці Беларусі, для адзінаццаці бацькоў яна праявілася ў тым, што іх дзяцей пакінулі служыць у рэспубліцы, пяцёра звязваюць незалежнасць з нацыянальным чэмпіянатам па футболу і г. д.

Праведзенае міні-апытанне, безумоўна, не прэтэндуе на ролю грунтоўнага сацыялагічнага даследавання, зробленага прафесіяналамі. Але нават і яго далёка не бясспрэчныя вынікі, на наш погляд, прымушаюць задумацца.

Кар. «Звязды».

Рыхтуй дзверы летам

Абіванне дзвярэй — гэта і ўцяпленне, і гукаізаляцыя, і нават упрыгожванне (мал. 1 унізе).

Перш чым распачаць абіванне, трэба нарыхтаваць усё неабходнае: дэрмацін або скурзаменнік, пластавую вату (3,0—3,5 кг) або паралон, будаўнічыя (50 г) і мэблевыя цвікі з дэкаратыўнай галоўкай (100—150 г).

Затым дзверы знімаюць з петляў, кладуць на дзве табурэткі (падстаўкі), знімаюць ручку, ключавіну і іншыя выступаючыя дэталі.

Тэхналогія абівання залежыць ад таго, куды адчыняюцца дзверы — вонкі або ўнутр. Разгледзім варыянт, калі дзверы адчыняюцца **вонкі** (мал. 1 уверсе). З дэрмаціну выразаюць палотнішча, большае па даўжыні і шырыні за самі дзверы на 100 мм, і тры палоскі шырынёй 140 мм: даўжыня адной роўная вышыні дзвярэй, даўжыня дзвюх іншых — іх шырыні.

Па ніжняму і верхняму краях, а таксама стыку дзвярэй прыладкоўваюць валікі (гл. мал. а). Для гэтага выразаныя палосы накладваюць на адпаведныя краі дзвярэй пярэднім бокам уніз і, адступіўшы ад канца на 15 мм, прыбіваюць іх да дзвярэй. На гэтыя палосы накладваюць скручаныя з ваты валікі дыяметрам 30 мм. Нацягваючы, матэрыял заварочваюць на валік і прыбіваюць да дзвярэй так, каб валік напалавіну звешваўся над краем дзвярэй і перакрываў шчыліну паміж вушаком і дзвярыма (гл. мал. б).

По плоскасці дзвярэй расцілаюць вату, накладваюць зверху дэрмацін так, каб з таго боку, дзе дзверы навешваюцца на завесы, палатно мела запас 60—80 мм. Падкручваюць дэрмацін ля стыка і краю, прыбіваюць мэблевымі цвікамі. Сочаць за тым, каб галоўкі цвікоў, якія прымацоўваюць валік, былі закрытыя палатном дэрмаціну. Цвікі забіваюць на адлегласці 80 —100 мм адзін ад аднаго. Такім жа чынам прыбіваюць палотнішча па верхняй і ніжняй частцы дзвярэй. У апошнюю чаргу мацуюць палотнішча з навяснога боку дзвярэй (там, дзе размяшчаюцца завесы). У адпаведнасці з задуманым малюнкам прыбіваюць палотнішча ў цэнтры дзвярэй, каб не рухалася вата. Ставяць на месца ручку і іншыя знятыя раней прадметы, навешваюць дзверы. Пасля гэтага ля навяснога краю дзвярэй звісаючы край палотнішча прыбіваюць мэблевымі цвікамі да налічніка (гл. мал. в).

Цяпер разгледзім варыянт, калі дзверы адчыняюцца ўнутр. Палотнішча дэрмаціну выразаюць дакладна па размерах дзвярэй. Замест трох выразаюць чатыры паласы шырынёй 140 мм і даўжынёй адпаведна кожнаму боку дзвярнога вушака.

Прыбіваюць валік да ніжняга краю дзвярэй так, каб пры зачыненых дзвярах ён заходзіў за парог. Палатно дэрмаціну раскладваюць зверху слою ваты і прыбіваюць будаўнічымі цвікамі спачатку долевыя краі, затым ніжні (ён павінен находзіць на прыбіты па нізу дзвярэй валік) і верхні край палотнішча. Толькі потым прымацоўваюць валікі на двух долевых і верхнім брусках дзвярнога вушака.

421

422

ЗААПАРК У КВАТЭРЫ

Папугаі: дрэсіроўка і абучэнне

Спачатку клетку з навасельцам ставяць на вышыні чалавечага росту на якую-небудзь тумбачку ці шафу. Побач старайцеся не рабіць рэзкіх рухаў. Як толькі птушка прывыкне да новага месца, што звычайна бывае не раней чым праз тыдзень, яе паступова пачынаюць прывучаць да сябе.

Перш за ўсё трэба дабіцца, каб папугай прывык есці ў прысутнасці гаспадара. Для гэтага, калі ён спускаецца да кармушкі і пачынае есці, асцярожна і павольна падыходзьце да клеткі. З кожным днём птушка будзе падпускаць вас усё бліжэй і бліжэй. Калі яна перастане рэагаваць на прысутнасць гаспадара, пачынайце даваць ежу з рук. Тут таксама патрэбна хітрасць: вазьміце найбольш любімы папугаем корм у пальцы і паступова, без рэзкіх рухаў, пяшчотна размаўляючы, прасоўвайце яго між прутоў клеткі. Гэтак трэба рабіць цярпліва некалькі дзён, пакуль папугай не асмеліцца.

Цяпер дабівайцеся, каб папугай садзіўся на руку. Для гэтага кавалачак белага хлеба, намочанага ў малацэ, каве ці салодкім чаі, кладуць на далонь і без рэзкіх рухаў, ціха і пяшчотна прыгаворваючы, прасоўваюць ежу ў клетку. Пасля доўгіх ваганняў папугай звычайна ўжо з першага разу садзіцца на руку і бярэ з далоні смачную ежу.

Пасля гэтага пачынаецца заключная стадыя прыручэння. Спачатку спрабуюць вынесці папугая на руцэ з клеткі. Калі атрымаецца — ён стаў ручным. На гэтай стадыі птушку лёгка прывучыць прылятаць да вас на гуканне і садзіцца на плячо ці руку. Папугая выпускаюць з клеткі ў пакой, называюць яго імя і паказваюць ласунак. Але варта памятаць, што карміць трэба толькі ў клетцы ці з рукі, інакш ён не будзе вяртацца ў клетку. А гэта ж павінны рабіць усе ручныя папугаі.

Некаторыя папугаі могуць навучыцца гаварыць словы і нават фразы.

Пачынаюць з простых слоў. Кожны дзень, асабліва раніцай, у час кармлення, трэба прыгаворваць роўным голасам якое-небудзь адно слова, такое, дзе ёсць галосныя «а» ці «о», з зычных пажаданы «к», «п», «р», «т». Вопыт паказвае, што папугаі лепш успрымаюць жаночыя галасы.

Фраза, якой вучаць птушку, павінна гаварыцца да месца. Напрыклад, «да пабачэння», калі выходзіце з кватэры, «прывітанне», калі заходзіце.

423

Сродак барацьбы з цвіллю

У памяшканнях з высокай вільготнасцю пабеленыя вапнай сцены і столь хутка пакрываюцца цвіллю. Для знішчэння цвілі рэкамендуецца прэпарат «Купраль», зрабіць які лёгка ў хатніх умовах.

Рыхтуюць яго з дзвюх вагавых частак меднага купарвасу, якія ўводзяцца ў састаў пабелачнай сумесі. Для прыгатавання пабелкі адна вагавая частка прэпарату растварaецца ў дзесяці частках цёплай вады, налітай у драўляны, эмаліраваны ці шкляны посуд. Да раствору дабаўляецца сем частак гашанай вапны. Усё размешваецца да ўтварэння кашападобнай масы. Перад пабелкай памяшканне павінна быць вызвалена ад харчовых прадуктаў.

Пабелачная сумесь наносіцца на сцены, столь і перагародкі пульверызатарам або пэндзлем. На адзін квадратны метр расходуецца 500—600 грамаў пабелкі. Пабеленае памяшканне трэба закрыць на суткі для прасушкі, пасля чаго вымыць падлогу.

У доме будзе цяплей

У нумары «Звязды» за 19 чэрвеня былі змешчаны парады, як абліцаваць звычайнай керамічнай пліткай печ («У доме будзе цяплей»). Пасля званкоў нашых чытачоў стала ясна — не ўсе добра ўяўляюць, як трэба забіваць цвікі і нацягваць сетку з мяккага дроту. Таму сёння мы змяшчаем малюнак і спадзяёмся, што ўсё стане зразумела.

ЦВІКІ

МЯККІ ДРОТ Ø1мм

ПЛІТКА

424

РОЗГАЛАС

ТРЭЦЯЯ СУСВЕТНАЯ—СА СНІДАМ?

У Мінску праходзіць нарада прадстаўнікоў краін СНД і Балтыі па праблеме распаўсюджання эпідэміі СНІДу на гэтай тэрыторыі. Удзельнікі лічаць, што спыніць навалу можна толькі сумеснымі намаганнямі. Ініцыятарамі сустрэчы сталі Сусветная арганізацыя аховы здароўя і Еўрапейскае рэгіянальнае бюро. Чым выклікана такая ўвага сусветнай грамадскасці да краін былога Саюза ў плане дыягностыкі СНІДу, добра сказаў доктар С. Е. Экейд, прадстаўнік СААЗ:

— Тое, што вядома аб развіцці гэтай хваробы ў іншых краінах свету, дае падставу сцвярджаць: пачатак эпідэміі ў вас — пытанне часу. Недаацэньваць магчымых вынікаў нельга. Іх можна нават супаставіць з вынікамі другой сусветнай вайны. Беларусь страціла тады 25 працэнтаў свайго насельніцтва. Столькі ж краіны могуць страціць ад эпідэміі СНІДу. Зараз вашы краіны яшчэ не ахоплены хваробай, але гэта не сведчыць аб тым, што яны добра абаронены ад яе. Тут хвалюе высокі працэнт заражоных сярод дзяцей. Магчыма, адаб'ецца і нестабільнасць сітуацыі ў Садружнасці, калі людзі пераязджаюць з месца на месца або ўвогуле выязджаюць за межы СНД, — гэта можа выклікаць прыток інфекцыі. Непакоіць інфармацыя з Беларусі аб першых выпадках інфіцыравання сярод наркаманаў. Па вопыту Польшчы мы можам папярэджваць, што гэта першая прыкмета таго выбуху, які тут можа адбыцца. Складанасць становішча ў вас пакуль што недаацэньваецца. Тым не менш ужо зараз павінны быць прыняты нацыянальныя антыснідаўскія праграмы, неабходна забяспечыць перш-наперш работу службы прафілактыкі. СААЗ гатова дапамагчы краінам СНД, падзяліцца вопытам, каб сустрэць хваробу не з голымі рукамі.

НАЗВА НОВАЯ—ПРАБЛЕМЫ СТАРЫЯ

МІНСК. Замест камісіі гарсавета па таварах і паслугах створана новая пастаянная дэпутацкая камісія па спажывецкаму рынку і паслугах, кіраўніком якой прызначаны Тадэвуш Чылек. У адрозненне ад былой новая камісія не будзе валодаць кіраўнічымі паўнамоцтвамі. Яна толькі кантралюе, рэкамендуе і звяртае ўвагу кампетэнтных органаў. Камісія адразу прыступіла да работы. Яна вырашае вузел праблем, звязаных з Камароўскім рынкам, прапануючы ўзмацніць кантроль над ім і размежаваць прадуктовы і рэчавы гандаль; пачала праверку па скаргах на АТ «Мінск—Лада» адносна продажу аўтамабіляў; працуе з калектывамі, якія прыватызуюць свае прадпрыемствы...

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

ПАМІРАЦЬ ЛЕПШ НЕ Ў МАСКВЕ

На разгляд ўрада Масквы прапанаваны прэйскурант новых цэн на паслугі пахавання. Цэны на прадметы рытуалу, на аўтатранспартныя паслугі і на добраўпарадкаванне магілак будуць свабоднымі. Перавозка труны з целам нябожчыка ад дома да месца пахавання абыдзецца ў 890 рублёў, а сама труна — ад 1.600 да 2 тысяч. Капанне магілы зімой будзе каштаваць 600, а летам —300 рублёў.

«ЗАЙЦЫ», ЯДНАЙЦЕСЯ!

Білет на гарадскі транспарт у Тальяці каштуе адзін рубель, штраф — 30, таму мясцовыя школьнікі вырашылі стварыць таварыства «зайцоў». Штомесячны ўзнос —1 рубель. Калі цяпер нехта з безбілетнікаў нарываецца на кантралёра, то расходы на штраф бяруцца з ўзносаў у таварыства.

БАГАТЫЯ І БЕДНЫЯ

23 працэнты жыхароў планеты, у асноўным грамадзяне багатых краін атрымліваюць 85 працэнтаў усіх даходаў. У той жа час штодзённы даход 1 мільярда чалавек не перавышае 1 долара. Бездань паміж багатымі і беднымі працягвае паглыбляцца. Гэтыя даныя ААН былі абвешчаны на экалагічным форуме ў Бразіліі.

ПЛЁН КАНВЕРСІІ

З канвеера Львоўскага танкарамонтнага завода пачалі сыходзіць гарадскія пасажырскія аўтобусы маркі «ЛІАЗ». Практычна ўсе яны будуць размяркоўвацца па тэрыторыі Украіны.

ТАМУ ШТО БЕЗ ВАДЫ

У Адэсе больш не здымаюць кіно. Цэх апрацоўкі плёнкі камбіната «Адэсафільм» закрыты з-за дэфіцыту вады. Калі адкрыецца — невядома.

РАСІЙСКІ ТАЙСАН

У маскоўскай гасцініцы «Украіна» следчыя Маскоўскага крымінальнага вышуку арыштавалі... абсалютнага чэмпіёна Еўропы па каратэ махачкалінца Магамеда Ідрысава. Магамед стаў першым расійскім Тайсанам. Падобна свайму амерыканскаму «калегу» па зубаскрышальнаму майстэрству, ён абвінавачваецца ў згвалтаванні.

КВАТЭРА ЗА МІЛЬЁНЫ «ДРАЎЛЯНЫХ» ЦІ ТЫСЯЧЫ ДОЛАРАЎ

Масква працягвае здзіўляць. Хоць бы тым, што «чорны» рынак жылля сёння набывае цывілізаваныя рысы. Цяпер ужо не даводзіцца мець справу з няголеным маклерам няпэўнага выгляду, які, адвёўшы вас за вугал, шэптам расказваў пра наяўныя варыянты.

Газеты змяшчаюць шмат аб'яў: «Прадаю кватэру». Куплю-продаж жылля праводзяць многія фірмы.

Але ці прыбытковая гэта справа — купля-продаж жылля? Аказваецца, не вельмі. Цікава, што, нягледзячы на жыллёвы дэфіцыт, у Маскве прапановы апярэджваюць попыт. Цэны? Ад 15 да 50 тысяч долараў — і вы становіцеся ўладальнікам адна-трохпакаёвай кватэры. Прычым яе кошт залежыць ад гаспадара. Адзін просіць за 19 метраў на апошнім паверсе тры мільёны рублёў, другі — за добрую трохпакаёвую кватэру з аксамітавымі шпалерамі і шыкоўнай мэбляй — 50 тысяч долараў.

Цэны залежаць ад раёна. За трохпакаёвую каля станцыі метро «Новакузнецкая» хочуць 110 тысяч долараў, а за аднапакаёвую ў «Навагірэеве» — ужо 25 тысяч.

Ці многія здаюць кватэры ў наём? Тут таксама прапаноў больш, чым жадаючых зняць. Аднапакаёвая ідзе за 4—6 тысяч у месяц, двухпакаёвая — за 7—8 тысяч, а за трохпакаёвую просяць 100 тысяч і вышэй. У валюце цэны таксама плаваючыя — ад 10 да 500 долараў.

Каму вельмі неахвотна здаюць кватэры? Каўказцам, ні за якую цану, ні пры якіх варыянтах — гэту ўмову ўсе гаспадары ставяць адразу.

Вельмі высока каціруюцца чужаземцы. Па-першае, валюта, па-другое, з іх дапамогай, мабыць, разлічваюць паехаць за мяжу.

Тым не менш шансы займець дах над галавой ёсць ва ўсіх. Але толькі калі вы ўладальнік эннай сумы «зялёненькіх» ці хоць бы дастатковай колькасці «драўляных»...

ДРУГОЕ ЖЫЦЦЁ «МАРЛІ»

ГОМЕЛЬ. Медсанчастка ВА «Гомсельмаш» часткова перайшла на паўторнае выкарыстанне некаторых... перавязачных матэрыялаў. І звязана гэта, вядома, з іх катастрафічным недахватам. Калі летась санчастка атрымлівала 1.000 метраў марлі ў тыдзень, то зараз — толькі 300. І гэта пры тым, што стацыянар налічвае 240 ложкаў хірургічнага профілю. У год тут праводзіцца каля трох тысяч аперацый, часам вельмі складаных, якія патрабуюць вялікай колькасці перавязачнага матэрыялу. Вось і паўстала пытанне: ці то закрываць планавую хірургію, бо няма з чым працаваць, ці то шукаць іншае выйсце. У рэшце рэшт вырашылі частку перавязачных матэрыялаў пасля спецыяльнай апрацоўкі выкарыстоўваць паўторна. І тым самым, без заключэння гарадскога цэнтра па эпідэміялогіі і сангігіене, узялі на сябе адказнасць. Паўторнае выкарыстанне марлі дае штотыднёва эканомію ў 50—80 метраў. Праўда, пакуль што такая марля выкарыстоўваецца толькі ў апёкавым аддзяленні і гнойных перавязачных. Але хто можа паручыцца, што падобная мера заўтра не спатрэбіцца і ў планавай хірургіі? Выхад, вядома, не з самых лепшых, але ж хворыя чакаць не будуць. Віды на перспектыву даволі размытыя.

ПУНКТ ПОГЛЯДУ

С. Шушкевічу ў Хельсінкі будзе складаней, чым іншым палітыкам

Другая сустрэча кіраўнікоў дзяржаў—удзельніц Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе пачалася 9 ліпеня. Да гэтага часу ўсе дзяржавы НБСЕ павінны былі ратыфікаваць Дагавор аб звычайных узброеных сілах у Еўропе (ЗУСЕ). Падобна, што Беларусь будзе адзінай краінай, якая не выканала гэтага патрабавання.

Пытанне аб ратыфікацыі Дагавора аб ЗУСЕ стаяла на парадку дня 9-й чарговай сесіі ВС у канцы красавіка. Аднак парламент так і не разглядаў гэтага пытання, паколькі да таго часу краінамі СНД яшчэ не было парафіравана Пагадненне аб прынцыпах і парадку прымянення Дагавора аб ЗУСЕ і пратаколы да яго. Пасля ташкенцкай сустрэчы ўжо нічога не перашкаджала парламенту Беларусі ратыфікаваць гэты дагавор. Аднак чарговую сесію ВС запланавана склікаць толькі ў лістападзе. Пытанне аб скліканні нечарговай сесіі парламента разглядалася на Прэзідыуме ВС. Напярэдадні пасяджэння С. Шушкевіч заявіў журналістам, што не будзе выкарыстоўваць сваё канстытуцыйнае права Старшыні ВС для склікання нечарговай сесіі, паколькі не лічыць сітуацыю экстрэмальнай. «Гэта пытанне павінен вырашыць Прэзідыум», — сказаў спікер. Аднак рабочы орган парламента рашэння аб скліканні нечарговай сесіі не прыняў. Замест гэтага Прэзідыум ВС прыняў пастанову, у якой адобрыў Дагавор аб звычайных узброеных сілах у Еўропе з пратаколамі да яго, які быў падпісаны ў Парыжы 19 лістапада 1990 года. Адначасова адобрана Пагадненне аб прынцыпах і парадку прымянення Дагавора аб ЗУСЕ і пратаколы да яго (пагадненне было падпісана ў Ташкенце 15 мая 1991 года). Пытанне аб ратыфікацыі павінна быць разгледжана на чарговай сесіі парламента. Ад імя Старшыні Вярхоўнага Савета Беларусі ўсім дзяржавам—удзельніцам Дагавора аб ЗУСЕ былі накіраваны пісьмы аб гатоўнасці рэспублікі выконваць абавязацельствы, што вынікаюць з гэтага дагавора, з моманту ўступлення яго ў сілу.

На прэс-канферэнцыі 26 чэрвеня Станіслаў Шушкевіч растлумачыў прычыну нясклікання нечарговай сесіі парламента тым, што з 15 чэрвеня дэпутаты знаходзяцца ў адпачынку і сабраць кворум проста не ўдасца. Паводле яго слоў, у выніку кансультацый з краінай-дэпазітарыем дасягнута дамоўленасць лічыць пастанову Прэзідыума ВС аб адабрэнні дагавора ратыфікацыйнай граматай.

Аднак ёсць усе падставы сумнявацца ў падобнай трактоўцы сітуацыі. Сапраўдная прычына нясклікання нечарговай сесіі і заключаецца, на маю думку, у тым, што посткамуністычная большасць у Прэзідыуме апасаецца, што апазіцыя БНФ запатрабуе на пасяджэнні ВС назначыць дату рэферэндуму аб датэрміновых выбарах у парламент восенню гэтага года. Нагадаю, што ініцыятыўная група Народнага фронта сабрала 440 тысяч подпісаў з патрабаваннем правесці плебісцыт па гэтаму пытанню, і па закону парламент цяпер абавязаны на сесіі назначыць дату рэферэндуму. Наменклатура выбрала тактыку зацягвання гэтага працэсу да восені, калі правядзенне рэферэндуму страціць сэнс, паколькі ў фармулёўку пытання ўключана дата датэрміновых выбараў — восень 1992 года.

Спробы ж выдаць пастанову Прэзідыума ВС за ратыфікацыйную грамату з прававога пункту гледжання не вытрымліваюць ніякай крытыкі. А калі хоць адна краіна Еўропы не ратыфікуе дагавор аб ЗУСЕ, дык ён не ўступіць у сілу.

Заходнія краіны праявілі ўжо занепакоенасць і нават нервовасць наконт сітуацыі ў Беларусі. У Мінску пабываў намеснік памочніка дзяржсакратара ЗША Рычард Казларыча, які «абмяркоўваў» з міністрам замежных спраў П. Краўчанкам «пытанні, звязаныя з парадкам ратыфікацыі дагавораў ваенна-стратэгічнага характару», у тым ліку і Дагавора аб ЗУСЕ. З П. Краўчанкам сустрэліся таксама паслы краін НАТО ў Мінску, якія перадалі яму «калектыўны дакумент гэтай ваенна-палітычнай арганізацыі, звязаны з парадкам ратыфікацыі Дагавора аб звычайных узброеных сілах у Еўропе» (цытаты з афіцыяльнага паведамлення Міністэрства замежных спраў).

Станіславу Шушкевічу будзе нялёгка растлумачыць кіраўнікам дзяржаў—удзельніц НБСЕ на сустрэчы ў вярхах у Хельсінкі 9—11 ліпеня, чаму Беларусь нават не спрабавала склікаць парламент для своечасовай ратыфікацыі Дагавора аб ЗУСЕ.

Ігар СІНЯКЕВІЧ,
карэспандэнт «Независимой газеты» для «Звязды».

АД РЭДАКЦЫІ: Думкі, выказаныя аўтарам артыкула, далёка не бясспрэчныя, дыскусійныя, і ў бліжэйшых нумарах «Звязда» мяркуе вярнуцца да ўсебаковага абмеркавання гэтых пытанняў.

Беларуская мінуўшчына: яе трэба ведаць!

Сярод шматлікіх выданняў перыёдыкі, якой сёння, здаецца, нікога не здзівіш, з'явілася яшчэ адно — «Беларуская мінуўшчына». Наш карэспандэнт гутарыць з галоўным рэдактарам часопіса, доктарам гістарычных навук Мікалаем КУЗНЯЦОВЫМ.

— Зазначу адразу: наша выданне бярэ кірунак на аб'ектыўнае асвятленне айчыннай гісторыі. Будзем рабіць усё, каб усё ж знайсці адказ на пытанне: хто мы і адкуль, з-за чаго пакутуем, радуемся, дзе і «дзякуючы» каму і чаму зрабілі не так, як таго патрабавалі сітуацыя, абставіны, умовы...

— Мікалай Васільевіч, часопіс выходзіць у надзвычай складаны час, калі іншым, ужо са сваёй гісторыяй перыядычным выданням жывецца ой як нялёгка... Сёння многія з іх знаходзяцца ў ненажэрнай пастцы эканамічных цяжкасцей, абумоўленых грабежніцкімі цэнамі на паліграфічныя паслугі, паперу, паштовыя і іншыя выдаткі. Як жа вы адважыліся на такое, з чаго, так бы мовіць, зыходзілі?

— Грамадазнаўцы, і найперш — гісторыкі даўно мараць аб сваім часопісе. На навуковых канферэнцыях, сімпозіумах, сходах, у прысутнасці высокапастаўленых асоб мы даволі часта ўзнімалі гэта пытанне. Хацелася і раней грунтоўна і праўдзіва гаварыць аб айчыннай спадчыне, прадастаўляць шырокаму колу чытачоў вынікі нашых даследаванняў. Не атрымлівалася... Яшчэ ў 1985 годзе гісторыкі памкнуліся стварыць сваё таварыства, абралі прадстаўнічы орган... Мы спадзяваліся, што рэспубліканскай суполцы ўдасца пераканаць кіраўніцтва ЦК КПБ у неабходнасці выдання па гісторыі. Але дзе там: адмовілі, нават не абгрунтаваўшы сваё «высокае» рашэнне.

— А вось калісьці было інакш...

— Было. Шмат дзесяцігоддзяў назад у Беларусі выходзіла значная колькасць зборнікаў, спецыяльных выданняў, у якіх гісторыкі, археолагі, этнографы друкавалі цікавыя і патрэбныя ўсім даследаванні. У савецкі ж час усё ўскладнілася... А ўсё таму, што ідэалагічнае кіраўніцтва ЦК КПБ баялася, што гісторыкі паставяць такія вострыя і столькі шмат пытанняў, запатрабуюць іх рашэння, што хочаш не хочаш, а давядзецца крута пераглядаць многае з таго, што было дагматызавана, «надзейна» прыціснута прэсам сяк-так абгрунтаванай маны. Пераглядаць, вядома ж, не хацелася, бо для гэтага трэба было мяняць літаральна ўсё — у корані. Лічылі — лепш адмовіць.

— Такім чынам, цярпела і сама навука, і праўда...

— Так, хваробу, якую грамадазнаўцы маглі б ускрыць, заганялі ў глыбіню. Яна пусціла глыбокія карані і стала сапраўднай пухлінай, што «з'ела» ўвесь арганізм, кінуўшы пры гэтым у небыццё і тых самых перастрахоўшчыкаў ад ідэалогіі.

Гісторыкам, архівістам, этнографам, мовазнаўцам ёсць што сказаць грамадству, ёсць чым дапамагчы ў вызначэнні шляхоў наперад, у пераадоленні сацыяльных і эканамічных складанасцей. Нездарма ж кажуць, што сучаснае—гэта забытае старое... Наша ж старое, мінуўшчына не забытая, яна проста прытаптана, зняважана. Яе трэба адрадзіць!

— Хто ж з'яўляецца заснавальнікамі часопіса «Беларуская мінуўшчына»?

— Гэта Галоўархіў рэспублікі, Беларускі філіял творчага аб'яднання міжнароднага фонду міласэрнасці і здароўя, Беларускі фонд славянскай культуры і пісьменства. Яны і аб'ядналі свае небагатыя матэрыяльныя, затое надзвычай вялікія інтэлектуальныя, духоўныя скарбы, каб часопіс стаў рэальнасцю.

— Раскажыце хоць бы коратка пра асноўныя накірункі яго.

— Ужо сама назва — «Беларуская мінуўшчына» дае ў пэўнай меры адказ на пытанне. Наша асноўная задача — паказ гісторыі Беларусі ва ўсёй яе шматколернасці. Тут і нашы славянскія карані, і існаванне Беларусі ў складзе Вялікага княства Літоўскага, Рэчы Паспалітай, Расійскай імперыі... Галоўнае месца будзем аддаваць людзям, тым, хто бараніў край, памнажаў яго багацце, шанаваў лепшыя культурныя і духоўныя традыцыі. Раскажам пра дзейнасць рэлігійных канфесій, жыццё беларусаў у эміграцыі, пра лепшыя традыцыі, звычаі, легенды, наогул пра тое, як працавалі, жылі, адзяваліся, аб чым марылі нашы продкі.

Аснову часопіса складуць матэрыялы архіваў і сховішчаў, летапісы і хронікі — інакш кажучы, неаспрэчныя дакументы часу.

— Відаць, на шляху да ажыццяўлення планаў шмат перашкод...

— Так. Па падліках эканамістаў «Беларускага Дома друку», нам толькі на друкарскія паслугі трэба на адзін нумар 150—170 тысяч рублёў. Выйсце бачыцца ў тым, каб самім вучыцца зарабляць грошы. Часопіс мае выдавецкія правы, мы збіраемся выдаваць гістарычную і мастацкую літаратуру, дадатак да часопіса. У межах закона зоймемся і камерцыйнай дзейнасцю. Ну, і, вядома ж, трэба зацікавіць падпісчыкаў «Беларускай мінуўшчыны». Паведамляю: грошы на падпіску з дакладным хатнім адрасам можна пералічыць на наш рахунак 200609438, код 741 у Маскоўскім аддзяленні Мінскбізнесбанка, МФО 153001. Кошт аднаго нумара — 15 рублёў. Да канца года выпусцім два нумары часопіса.

Анатоль МЯСНІКОЎ.

«ІНТЭГРАЛ» ГУЛЯЕ, КАМВОЛЬНЫ ЧЫХВОСЦІЦЬ УСІХ ЗАПАР...

У мінскім аб'яднанні «Інтэграл» безвынікова шукаць каго-небудзь у гэтыя дні на прадпрыемстве. Тэлефоны маўчаць, адклікнуліся толькі ў аддзеле забеспячэння ды дзяжурны па прадпрыемству. Адказ апошняга быў лаканічным: усе пайшлі — у адпачынак. Вымушаны. З панядзелка да наступнага панядзелка. Няма сыравіны, матэрыялаў, камплектуючых. Не прывыкаць — гулялі і раней. Па тры дні, па тыдню, а ў маі, разам са святамі, — увогуле 15 дзён. Аплата — па тарыфу першага разраду.

На Мінскім камвольным, які напружваўся, але да апошняга часу неяк асільваў сітуацыю, таксама гуляюць. Дакладней — працуюць напаўсілы — адна змена. «Новы графік» — з 3 ліпеня. Няма сыравіны, не хапае грошай, прычым іх не вяртаюць за раней адгружаную прадукцыю. Пры гэтым цяпер за кілаграм воўны просяць да 800—900 рублёў, што можа выліцца ў 1.000 рублёў за метр тканіны. Напалавіну знізіўся заработак. Пазаўчора на камбінаце адбылася прафсаюзная канферэнцыя, прысвечаная выкананню працоўнага пагаднення: чыхвосцілі ўсіх падрад.

На камбінаце так ставяць пытанне: мы з'ўляемся дзяржаўным прадпрыемствам, але, выходзіць, нікому не патрэбны? Няхай аддаюць прадпрыемства нам, можа, прадаліся б якому капіталісту, калі дзяржава недзеяздольная...

Як кажуць, рэзон у гэтых словах ёсць.

Кар. «Звязды».

(Больш падрабязна аб цяперашняй сітуацыі на прадпрыемствах рэспублікі раскажам у бліжэйшыя дні).

ТОЛЬКІ ВЫШАК НЕ ХАПАЕ?

ЖОДЗІНА. З мэтай выяўлення страт рабочага часу абвешчаны загад дырэктара Беларускага аўтамабільнага завода «Аб арганізацыі дзяжурства на тэрыторыі завода». Загад абавязвае начальнікаў цэхаў і аддзелаў прапрацаваць пытанні перамяшчэння сваіх работнікаў на тэрыторыі завода з мэтай скарачэння страт рабочага часу. Дзяжурным па заводу дазволена затрымліваць любога работніка на яго тэрыторыі з мэтай выяўлення прычын хаджэння, а з 17 гадзін наогул забаронены пропуск на завод. Як сумна жартуюць рабочыя, засталося толькі паставіць па вуглах вартавыя вышкі і абцягнуць тэрыторыю калючым дротам.

З другога боку, на Захадзе такой праблемы няма наогул: там на любым прадпрыемстве кожная мінута аддаецца рабоце.

АЗАЛАЦІЛІСЯ

ВІЦЕБСК. Азалаціліся днямі літаральна за некалькі гадзін на вуліцы Кірава дзве віцебскія сяброўкі-махляркі. Яны «навешалі лапшы» на вушы дзевяцікласніцы М., якая прынесла ім з дому на «пробу» рэчы з каштоўных металаў: тры пярсцёнкі з брыльянтамі, пярсцёнак з фіянітам, гры пары залатых завушніц, два залатыя ланцужкі з кулонамі, залаты наручны гадзіннік (Швейцарыя).

Нагрузіўшыся, дзяўчаты зніклі, пакінуўшы ні з чым аблапошаную школьніцу, якая кінулася за дапамогай у міліцыю.

ХРОНІКА СУІЦЫДУ

У сваім хляве скончыў жыццё самагубствам жыхар Давыд-Гарадка І. Каляда.

У мясцовую міліцыю паступіла паведамленне аб тым, што ў вёсцы Альшаны Столінскага раёна павесіўся жыхар гэтай вёскі М. Казак.

Па ўласнай волі рассталася з жыццём юная жыхарка Наваельні Ч. Прыйшоўшы дадому з работы, бацька з жахам убачыў дачку-васьмікласніцу ў пятлі.

На канюшні вёскі Яхноўшчына Дзятлаўскага раёна павесіўся дваццацісямігадовы жыхар гэтай вёскі К.—інвалід першай групы.

НА ШЧАСЦЕ, АЎТАМАТ НЕ «ЗАГАВАРЫЎ»

ГРОДНА. (Б. Пракопчык). Крадзяжы зброі адбываюцца, на жаль, не толькі ў гарачых кропках СНД — дакацілася гэта ліха і да нас. У Гродна нядаўняй ноччу на тэрыторыі вайсковай часці было ўчынена нападзенне на вартавога, які ахоўваў парк баявой тэхнікі. Злачынцы авалодалі аўтаматам Калашнікава, двума магазінамі з патронамі і штык-нажом. Пасля гэтага збеглі. Вартавы быў змешчаны ў бальніцу.

Менш двух сутак спатрэбілася групе захопу пад кіраўніцтвам намесніка начальніка аддзела крымінальнага вышуку Кастрычніцкага раёна абласнога цэнтра С. Арабея, каб затрымаць злачынцаў — дызерціраў з гэтай жа часці дагестанца Ш. і нядаўна дэмабілізаванага М. з Чэчні. Пры правядзенні аперацыі вызначыліся намеснік начальніка аддзела ўнутраных спраў раёна М. Спіцын, намеснік начальніка аддзялення міліцыі мікрараёна «Прынёманскі» Д. Барэйка і оперупаўнаважаны аддзела крымінальнага вышуку Кастрычніцкага РАУС Э. Сайчук.

Аўтамат, на шчасце, так і не «загаварыў».

Стрыжка ў дамашнім выкананні

Паслугі цырульніка каштуюць усё даражэй. Між тым навучыцца стрыгчы хоць і даволі складана, але магчыма. Можа, паспрабуеце? Тады вам дапамогуць парады вопытнага цырульніка В. Ярцава, якія змясціў часопіс «Наука и жизнь».

З чаго пачаць? Паспрабуйце асвоіць адну са шматлікіх тэхналогій стрыжкі. Для пачатку зусім не складаную.

Усю масу чыстых мокрых валасоў выразнымі праборамі падзяліце на 5 зон: 1 — франтальна-цемянная (верхняя), 2 — левая скронева-бакавая, 3 — правая скронева-бакавая, 4 — левая патылічная, 5 — правая патылічная. Наглядна падзел на зоны паказаны на малюнках 1 і 2.

Па лініі росту валасоў паўсюдна выпусціце пасмы шырынёй 1 см. Яны патрэбны, каб намеціць знешні контур бакавых пасмаў, грыўкі і даўжыню валасоў на шыі, г. зн. для выканання акантоўкі.

Прабор, што аддзяляе патылічную зону (4,5), праходзіць дугападобнай лініяй цераз макушку ад вуха да вуха. Вертыкальным прaборам падзяліце патылічную зону напалам. Кожную зону, як толькі яе аддзеліце, замацоўвайце заціскамі.

Потым правядзіце два паралельныя праборы, што супадаюць з лініямі выгіну броваў. Паміж імі — франтальна - цемянная зона (1).

І нарэшце аддзяліце скронева-бакавыя зоны — правую і левую (2,3). Для гэтага адступіце 1 см ад лініі заканчэння росту валасоў над вухам і правядзіце прабор, паралельны прабору верхняй франтальна-цемяннай зоны.

Стрыгчы пачынайце са скронева-бакавой зоны. Пасму шырынёй 1 см, якую выпусцілі над вухам, расчашыце ўніз і зрабіце зрэз,

425

зыходзячы з выбранай вамі даўжыні (па лініі разрэзу вачэй ці па лініі кончыка носа). Ад гэтай пасмы будзе ісці ўся стрыжка (гл. малюнак 1).

Потым, выбраўшы патрэбную даўжыню, зрэжце пасму на шыі па прамой лініі (гл. малюнак 2).

Думаем, вы зразумелі логіку далейшых дзеянняў. Паслядоўнасць падкажуць малюнкі.

426

РЫБАЦКІЯ ЗГАДКІ

Як разблытаць лёску?

Горш няма справы, чым разблытваць «бараду» на лёсцы. Аблегчыць гэту задачу дапаможа круглы чаўнок. Трэба ўзяць прамавугольную паласу з тонкага алюмінію, бляхі, латуні даўжынёй 20—30 см са зрэзанымі на конус канцамі, сагнуць яго трубачкай з незамкнутай падоўжнай шчылінай. Вяршыню конусу трэба прарэзаць уздоўж, але неглыбока.

Конусападобны круглы чаўнок лёгка працягваецца праз петлі лёскі, якія зручна рассоўваць шылам ці цвіком.

Карысныя парады

✱ Неабавязкова мець пад рукой ракалоўку для таго, каб лавіць ракаў як з берага, так і з лодкі. Дастаткова ўзяць старую капронавую панчоху, напхаць яе прынадай (ракушачнае мяса, кавалкі рыбы), прывязаць панчоху да шнура і апусціць на дно. Дабіраючыся да прынады, ракі кіпцюрамі лапак і выступамі на панцыры трывала зачапляюцца за тонкія ніткі капрону. Не спяшаючыся выцягвайце «прыладу» — ракі вашы.

✱ Калі вы пакінулі кручкі ў сырой кішэні рукзака, і яны пакрыліся ржавым налётам, не бяда — у зрэзаную палавінку цыбуліны ўтыркніце ржавыя кручкі да самага колца на цаўе. Праз суткі налёт знікне.

✱ Калі вы не паспелі злавіць малявак — не бяда. Салёная цюлька і дробная кілька, папярэдне вымачаныя ў вадзе і падсушаныя каля газавай пліты, — якая-ніякая замена жывых малявак.

Паплаўкі на ўсе сезоны

Самы хадавы і ўніверсальны паплавок для лоўлі ляшча і іншых буйных рыб можна зрабіць з пяра гусі ці качкі. Для лоўлі дробнай ці сярэдняй рыбы — з пер'я сарок і варон.

Розныя віды і тыпы паплаўкоў для любога сезона можна зрабіць са сцябла дзядоўніку. Нарыхтоўваць гэтую сыравіну лепш увосень. Гатовы паплавок трэба пакрыць зверху тонкім слоем клею БФ-2 ці «Момантам».

Расфарбоўваецца паплавок таксама на свой густ. Але трэба памятаць галоўнае — верхавінка павінна быць добра прыкметнай.

427

Каб лодка не «старэла»

Надзіманыя гумавыя лодкі вызначаюцца лёгкасцю, бяспекай, зручнасцю. Але час робіць сваю справу. Чым горш абыходзіцца гаспадар са сваёй лодкай, тым хутчэй яна псуецца.

Як паказвае практыка, многія рыбаловы шукаюць прычыну ў няспраўнасці клапана, калі лодка пачынае з часам прапускаць паветра. Але прычына, аказваецца, зусім не ў ім. Прарызіненая тканіна, з якой зроблена лодка, сама па сабе пачынае прапускаць паветра. Аднак можна прадоўжыць тэрмін службы лодкі.

Трэба ўзяць рызінавы клей не густой кансістэнцыі і сярэдняй велічыні пэндзлік. Потым надзьмуць лодку і прамыць анучкай з цёплым растворам пральнага парашку, апаласнуць паверхню чыстай вадой, старанна працерці, прасушыць і зноў працерці чыстай і сухой мяккай тканінай. Клей тонкім слоем наносіцца на паверхню, асабліва старанна неабходна «прасмаліць» швы.

Праз два-тры дні, калі клей цалкам высахне, паветра з лодкі трэба спусціць, а потым зноў яе надзьмуць, пакрыўшы корпус другім слоем клею.

Некалькі парад адпускніку

Непрыемны пах у чамадане знікне, калі працерці яго знутры воцатам і прасушыць на сонцы.

А каб адзенне ў ім пахла прыемна, пакладзіце ў яго араматызаваныя насоўкі—некалькі кропель духоў у ваду, у якой іх палошчаце.

Чамадан сабралі, а вось што рабіць з хатнімі кветкамі? Спосабаў механічнага іх паліву шмат. Вось некалькі самых простых.

Зрабіўшы сваім гадаванцам слабы душ у ваннай, пакіньце іх там у вадзе. Дзверы ваннага пакоя пры гэтым павінны быць адчынены. Два-тры тыдні кветкі вытрымаюць і без дастатковага асвятлення. А лепш так. Перад самым ад'ездам пастаўце гаршкі з кветкамі ў ванну з вадой, якая павінна пакрываць іх краі. Хвілін праз 40 загарніце гаршкі ў поліэтыленавую плёнку або змясціце ў мяшкі. Краі плёнкі ці пакетаў змацуйце канцылярскімі сашчэпкамі, каб менш выпаралася вільгаць.

428

ПРАГРАМА ТЭЛЕПЕРАДАЧ

13 ліпеня — ПАНЯДЗЕЛАК

Беларускае тэлебачанне
14.55. Фізіка.
15.25. Англійская мова.
15.55. Біялогія.
16.30. Навіны.
16.35. Мультфільмы.
17.20. Запрашаем у казку. «Дзівосныя авантуры паноў Кубліцкага ды Заблоцкага».
18.00. Дак. фільмы.
19.00. Абласныя навіны (Брэст).
19.10. Наш каментарый.
19.20. Амерыка: бацькі і дзеці. Перадача 7-я.
19.40. «Вобраз». Літаратурны часопіс.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Спартыўны тэлекур'ер.
21.45. Развіццё сацыяльна-культурнай сферы ва ўмовах рынчнай эканомікі. Рэпартаж з рэспубліканскай нарады-семінара.
22.30. Прэм'ера тэлевізійнага маст. фільма «Крыж міласэрнасці». 1-я серыя.
23.50. НІКа.

I канал. Астанкіна
14.00. Навіны.
14.25. «Адпачывай».
14.40. «Пявучая Расія». Маст. фільм. 1-я серыя.
15.45. «Шмат галасоў — адзін свет». Народныя казкі і прытчы розных краін.
15.55. Мультфільм.
16.15. «Йозэф Гайдн у Красным» (Беларускае тэлебачанне).
17.00. Навіны.
17.25. НЭП.
17.50. Футбольны агляд.
18.20. Маст. фільм «Чорны манах».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Новая студыя» прадстаўляе: «Пікнік».
23.55. Ноч джаза.

Канал «Расія»
15.00. «Вяртанне да чыстых калодзежаў».
15.30. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
16.30. Там-там навіны.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. «Урал-ТБ».
17.45. Кніжны развал.
18.00. Тварам да Расіі.
18.15. Наш сад.
18.45. Экран крымінальных паведамленняў.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30 Тыдзень тэлевізійнага кіно ЗША. «Пад скрыжаваным агнём». Маст. фільм з паліцэйскага тэлесерыяла «Вуліцы Сан-Францыска».
20.20. «Конкурс прыгажосці». Дак. фільм з цыкла «Амерыканскія хронікі».
20.45. Рэтра. «Аб футболе».
20.55. Без рэтушы.
22.00. Весткі.
22.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.35. Экзотыка.

ДА ВЕДАМА ТЭЛЕГЛЕДАЧОЎ І РАДЫЁСЛУХАЧОЎ МІНСКА І МІНСКАЙ ВОБЛАСЦІ

У сувязі з планавым капітальным рамонтам перадаючай станцыі ў Калодзішчах перадачы па ўсіх тэлевізійных праграмах, а таксама па ультракароткахвалевых радыёстанцыях 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 ліпеня будуць пачынацца пасля 14 гадзін.

14 ліпеня — АЎТОРАК

Беларускае тэлебачанне
14.55. Біялогія.
15.25. Нямецкая мова.
15.55. Французская мова.
16.30. Навіны.
16.35. «Залаты ключык». Маст. фільм.
17.50. Мультфільм.
18.00. Каралеўскае паляванне. Шоу-казіно.
19.00. Абласныя навіны (Віцебск).
19.10. Наш каментарый.
19.15. Эканамічная хваля. Што не сказаў Гіпакрат? Прымае ўдзел міністр аховы здароўя Беларусі В. С. Казакоў.
20.20. «Без дакору сумлення». Пісьменнік Л. Я. Прокша.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Прэм'ера маст. фільма «Крыж міласэрнасці».
22.50. НІКа.
23.05. Конны спорт. Міжнародны турнір па канкуру.

I канал. Астанкіна
14.00. Навіны.
14.20. Урокі Волькі Івановай.
14.35. «Пявучая Расія». Маст. фільм. 2-я серыя.
15.55. Фільм — дзецям. «Як я быў вундэркіндам».
17.00. Навіны.
17.25. Студыя «Палітыка» паказвае.
17.50. Канцэрт з твораў Ф. Шапэна ў выкананні Р. Керэра.
18.15. «Багатыя таксама плачуць». Маст. фільм.
19.00. Тэма.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Прэм'ера маст. фільма «Кватэра». 1-я серыя.
21.20. Пяць кольцаў.
21.55. Прэм'ера маст. фільма «Украдзенае золата» з цыкла «Прыгоды прыватнага сышчыка» (Венгрыя). 1-я серыя.
23.00. Навіны.
23.25. Відэадром.
23.55. «Добра». Фільм з удзелам шоу-групы «Доктар Ватсан».
0.25. «Паклоннікам індыйскага кіно». Кінаканцэрт.

Канал «Расія»
15.50. Мульці-пульці.
16.00. «Тон-лабірынт».
16.30. Там-там навіны.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Балет Санкт-Пецярбурга. Дж. Баланчын «Бэзавы сад».
17.20. Канцэрт духоўнай музыкі з Казанскага сабора.
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Магікане. Алег Басілашвілі.
18.45. Анонс. Іграе Гідон Крэмер.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Тыдзень тэлевізійнага кіно ЗША. «Здрадніцтва». Маст. фільм з паліцэйскага тэлесерыяла «Вуліцы Сан-Францыска».
20.20. Літаратурныя дыялогі. А. Веніс і П. Вайль у Маскве.
21.00. Акно ў Расію.
22.00. Весткі.
22.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.35. «Залаты Астап». Усерасійскі конкурс сатыры і гумару.
22.50. Фартуна. «Капітан Каталкін і іншыя». Шоу-праграма Аляксандра Буйнова.

15 ліпеня — СЕРАДА

Беларускае тэлебачанне
8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Маст. фільм «Крыж міласэрнасці». 2-я серыя.
10.10. «Вобраз». Літаратурны часопіс.
16.30. Навіны.
16.35. Мультфільмы.
17.20. «Калыска чатырох чараўніц». Прэм'ера тэле-спектакля па п'есе У. Караткевіча. Да 110-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы.
18.00. Дак. фільмы.
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Наш каментарый. «Садружнасць па-брытанску?»
19.15. «Пілігрым» у гасцях у «Ветра вандраванняў».
20.00. Фільм-канцэрт.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Маст. фільм «Крыж міласэрнасці». 3-я серыя.
22.35. НІКа.
22.50. Рэпартаж з міжнароднага фестывалю «Парад дыксілендаў-92».

I канал. Астанкіна
5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. Ранішняя гімнастыка.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.50. «Мы рэха адно аднаго».
10.10. Дак. фільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
13.10. Тэлемікст.
13.55. Блакнот.
14.00. Навіны.
14.20. Сёння і тады.
14.50. «Прычына». Маст. фільм.
15.55. Фільм — дзецям. «Як я быў вундэркіндам». 2-я серыя.
17.00. Навіны.
17.25. Студыя «Палітыка» паказвае.
18.00. «Багатыя таксама плачуць». Маст. фільм.
18.45. Гісторыі, расказаныя ў Сочы.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Маст. фільм. «Кватэра».
21.10. Чорная скрыня.
21.50. Маст. фільм «Візіт нунцыя» з цыкла «Прыгоды прыватнага сышчыка». 2-я серыя.
23.00. Навіны.
23.25. Лімпапо.
23.55. Канцэрт Маскоўскага камернага хору.
0.55. «Прычына». Маст. фільм.

Канал «Расія»
7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. «Малыя гарады — вялікія праблемы».
8.25. «Тон-лабірынт».
8.55. Кніжны развал.
9.10. «Вячэрні салон» у ранішнім эфіры.
11.10. Сялянскае пытанне.
11.30. «Гракі». Маст. фільм.
13.00. Весткі.
15.00. Пра бізнес і пра сябе.
15.30. «Надзвычайнае здарэнне».
15.55. Хрысціянская праграма.
16.40. Т. Ін. Ка.
16.55. «Далёкі Усход».
17.40. Тварам да Расіі.
17.55. Тыдзень тэлевізійнага кіно ЗША. «Як вырасціць бізнес».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Тэлегульня «Лога».
19.55. Фестываль «Красная плошча запрашае».
22.00. Весткі.
22.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.35. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
23.05. Лясы.

16 ліпеня — ЧАЦВЕР

Беларускае тэлебачанне
8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Маст. фільм «Крыж міласэрнасці». 3-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. Экран дзіцячага фільма. «Палёт у краіну пачвараў».
17.45. «Рамэо і Юлія». Фільм-канцэрт.
18.00. Дак. фільм «Гімназісты».
18.50. «Малахіт». Кінанарыс.
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Зачытайце маё пісьмо...
19.15. Сустрэча з саксафаністкай М. Шапашнікавай.
19.55. Чарнобыль: праграма дзеянняў. Перадача з Гомеля.
20.25. Тыдзень беларускага ўрада.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Бізнес-клуб «Партнёр» прапануе...
21.30. Творчае маладзёжнае аб'яднанне «Крок» прадстаўляе...
23.50. НІКа.

I канал. Астанкіна
5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. Ранішняя гімнастыка.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць». Маст. фільм.
9.50. Мультфільмы.
10.25. Дак. фільм «Заўтра будзе добры дзень».
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
13.10. Тэлемікст.
13.55. Блакнот.
14.00. Навіны.
14.25. Гэта было... было...
14.45. «Прычына». Маст. фільм.
15.50. Мультфільмы.
16.20. Дзіцячы музычны клуб.
17.00. Навіны.
17.25. ...Да 16 і старэйшым.
18.05. «Багатыя таксама плачуць». Маст. фільм.
18.50. «Мы помнім вашы тварры». Л. Маркаў.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Маст. фільм «Кватэра».
21.05. Студыя «Палітыка» паказвае.
21.35. Фермата.
21.55. Маст. фільм «Надзвычайнае становішча» з цыкла «Прыгоды прыватнага сышчыка».
23.00. Навіны.
23.25. Дзевятка.
23.55. Фільм-канцэрт.
0.30. «Прычына». Маст. фільм.

Канал «Расія»
7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
7.50. Тры кругі алмазнага «раю».
8.35. Вольны час. «Калекцыянер».
8.50. «Прыгоды Нукі». Маст. фільм.
10.05. Мультфільм.
10.25. Пілігрым. Расійскае бюро падарожжаў.
11.10. Сялянскае пытанне.
11.30. «Веснавы прызыў». Маст. фільм.
13.00. Весткі.
15.00. Дак. панарама. «Даліна мрояў».
16.00. Расія і свет.
16.45. Т.Ін.Ка.
17.00. Бізнес і палітыка.
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Студыя «Нотабене».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Тыдзень тэлевізійнага кіно ЗША. «Ах, якая любоў!»
20.20. Цырк на сцэне. «Марафон дурняў».
20.30. У свеце аўта- і мотаспорту.
21.00. Пятае кола.
22.00. Весткі.
22.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.35. Пятае кола. Працяг.

17 ліпеня — ПЯТНІЦА

Беларускае тэлебачанне
8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Дзень цыркавога артыста». Тэлефільм.
9.50. «Загадка Эндхаўза». Маст. фільм.
16.30. Навіны.
16.35. Мультфільм.
17.40. «Фантазія». Фільм-канцэрт.
18.00. Дак. фільмы «Голас», «Дамашні тэатр». «Далучэнне».
19.00. Абласныя навіны (Магілёў).
19.10. Выбар шляху. Гомельскае вытворчае аб'яднанне «Карал».
19.40. Іграе Раберта Турын (фартэпіяна). (Італія).
20.10. Бізнес-клуб «Партнёр» прапануе...
20.15. «Тры тысячы песень». Дак. фільм.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Маст. фільм «Крыж міласэрнасці». 4-я серыя.
22.45. Супермадэль свету ў Беларусі.
23.45. НІКа.

I канал. Астанкіна
5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. Ранішняя гімнастыка.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць». Маст. фільм.
9.05. Дак. фільм «Сіньфу—значыць шчасце».
10.00. Мультфільмы.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
13.15. Брыдж.
13.40. Бізнес-клас.
13.55. Блакнот.
14.00. Навіны.
14.25. Падарунак меламану.
14.55. «Першае каханне». Маст. фільм.
16.10. Гісторыя Уімблдонскага турніру.
17.00. Навіны.
17.25. Чалавек і закон.
17.55. Прэм'ера тэл. фільма для дзяцей «Прыгоды чорнага прыгажуна» (Англія).
18.20. ТБ «Нява».
18.40. Крэшчэнда.
19.00. Футбол. Чэмпіянат Расіі.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «ВІД» прадстаўляе: «Поле цудаў», «Адпачывай», «Праграма Х».
0.15. «Першае каханне». Маст. фільм.
1.30. Дак. фільм.

Канал «Расія»
7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Студыя «Нотабене».
8.35. Вольны час. «Тэлебудсервіс».
8.50. «Вусаты нянь». Маст. фільм.
10.05. Наш сад.
10.35. Азірніся, Расія... «У пошуках страчанай годнасці».
11.10. Сялянскае пытанне.
11.30. «Культпаход у тэатр». Маст. фільм.
13.00. Весткі.
15.00. Бізнес—новыя імёны.
15.15. Прастора плюс.
15.45. «Як жывеш, Уфа?»
16.30. Там-там навіны.
16.45. Т.Ін.Ка.
17.00. Непазнаны Сусвет.
17.45. Панове-таварышы.
18.00. Белая варона.
18.45. Экран крымінальных паведамленняў.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Тыдзень тэлевізійнага кіно ЗША. «Гэта ўсяго толькі тэст». Маст. фільм з тэлесерыяла «Беверлі-Хілз, 90210».
20.15. «Нацыя матацыклістаў». Дак. фільм з цыкла «Амерыканскія хронікі».
20.40. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
20.55. «К-2» прадстаўляе праграмы: «Хто там?», «3, 2, 1».
22.00. Весткі.
22.20. «К-2» прадстаўляе праграму «Медыа». Маст. фільм «Узломшчык».

18 ліпеня — СУБОТА

Беларускае тэлебачанне
8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. Маст. фільм «Крыж міласэрнасці». 4-я серыя.
10.00. Паказвае Гомель. Інфармацыйна-публіцыстычная праграма.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Кікбоксінг. Мінскі «Атлетык» за мяжой.
12.05. Па пісьмах гледачоў.
12.25. «Ты—мне, я—табе». Маст. фільм.
13.50. Бізнес-клуб «Партнёр» прапануе...
13.55. «Суперкніга».
14.30. Аб рэформе Узброеных Сіл Беларусі.
15.15. Заключны канцэрт фестывалю мастацкай творчасці выхаванцаў дзіцячых дамоў і інтэрнатаў «Мой родны кут...»
16.30. Мультфільм.
16.45. «Аб'ектыў-тэатр» на міжнародным фестывалі «Балтыйская тэатральная вясна-92».
18.00. Пульс сталіцы. Прымае ўдзел кіраўніцтва Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў. Прамая лінія.
19.25. Маст. фільм «Гэта было ў Парыжы» (Канада — Францыя). 1-я серыя.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Мультфільмы для дарослых.
21.55. Адкрыццё міжнароднага музычнага фестывалю «Славянскі кірмаш».

I канал. Астанкіна
6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30. Ранішняя гімнастыка.
7.40. Спорт для ўсіх.
8.10. Прэм'ера навукова-папулярнага фільма «Музычныя інструменты і іх гісторыі» (Германія). 6-я серыя «Клавір».
8.40. Як дабіцца поспеху.
8.55. «Труба».
9.25. Цэнтр.
10.05. Медыцына для цябе.
10.45. Экалагічная хроніка.
11.00. Кола фартуны.
12.00. Служэнне муз не церпіць мітусні.
12.30. Прэм'ера тэл. дак. фільма «Немцы ў другой сусветнай вайне». Фільм 6-ы «Крушэнне рэйха».
14.00. Навіны.
14.25. Прэм'ера маст. фільма для дзяцей «Па следзе белага фургона».
15.30. У свеце жывёл.
16.30. Мультфільм «Пчала Мая».
16.55. Чэмпіянат Расіі па бальных танцах сярод юніёраў.
17.30. Маст. фільм «Дзяўчына Зігфельда» (ЗША).
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Брэйн рынг.
21.35. Па той бок рампы.
22.00. Адкрыццё Міжнароднага музычнага фестывалю «Славянскі кірмаш». Трансляцыя з Віцебска.

Канал «Расія»
7.00. Весткі.
7.20. Бенефіс.
8.00. Сігнал.
8.15. Супермотакрос у Крылацкім.
8.45. Паралельныя сусветы.
9.30. Праграма «03».
10.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
11.15. «Як жыць будзем?»
12.00. Пілігрым. Расійскае бюро падарожжаў.
12.45. Крымінальныя весткі.
13.00. Весткі.
13.20. «Каранцін». Кінакамедыя.
14.40. «Святлівы свет». Мастак С. Халецкая.
15.10. Тыдзень тэлевізійнага кіно ЗША.
15.40. «Бурда модэн» прапануе...
16.10. Культура і рынак.
17.10. Свет спорту вачыма фірмы «Жылет».
17.40. Парламенцкі веснік.
17.55. «Успамінаючы паэта...» Да 75-годдзя з дня нараджэння М. Матусоўскага.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Музыка ў стылі «пепсі».
21.00. «Знайшлі час смяяцца...» Бенефіс А. Трушкіна.
22.00. Весткі.
22.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.35. Тыдзень тэлевізійнага кіно ЗША. «Праследавацель кошак». Маст. фільм.

19 ліпеня — НЯДЗЕЛЯ

Беларускае тэлебачанне
8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. Фільм-канцэрт.
9.40. «Формула кахання». Маст. фільм.
11.10. Тэл. шашачны клуб.
11.40. «Не жадай зла, злом павернецца».
11.55. Вас выклікае Спартландыя.
13.00. НІКа.
13.45. «Казка вандраванняў». Маст. фільм з субцітрамі.
15.25. Сёння — Дзень металурга. «Аднадумцы».
15.55. «Сымон-музыка». Музычная навела-фантазія.
16.30. Паміж намі, жанчынамі
17.15. Кароткаметражныя фільмы «У нядзелю, з 11 да 17», «Абуза».
18.00. Запрашаем на вячоркі.
18.50. Маст. фільм «Гэта было ў Парыжы» (Канада—Францыя). 2-я серыя.
20.00. Панарама.
20.25. На шляху да Барселоны.
20.40. Калыханка.
21.00. Беларускі пашпарт: якім ён будзе?
22.00. Музычны фестываль «Славянскі кірмаш».

I канал. Астанкіна
6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Рытмічная гімнастыка.
7.30. Тыраж «Спортлато».
7.45. Крыніцы.
8.15. Раным-рана.
8.55. Магчыма ўсё.
9.25. Ранішняя зорка.
10.15. Дапамажы сабе сам.
10.45. IX Міжнародны фестываль тэлепраграм народнай творчасці «Вясёлка».
11.20. Мультфільм.
11.30. «Марафон-15».
12.10. Маерхольдаўскія дні ў Маскве.
13.00. Дак. фільм з серыяла «Запаведнікі дзікай прыроды».
13.30. Прэм'ера маст. фільма «Марк і Сафі». Фільм 8-ы.
14.00. Навіны.
14.20. Дыялог.
15.00. Клуб падарожнікаў.
15.50. «Шмат галасоў — адзін свет». Народныя казкі і прытчы розных краін.
15.55. Панарама.
16.35. Тэлелоцыя.
16.55. Уолт Дысней прадстаўляе...
17.45. Навіны.
18.00. Футбол. Чэмпіянат Расіі.
18.50. «Пудзіла». Мультфільм.

Нядзельная кінапраграма
19.00. Навіны кіно.
19.40. Маст. фільм «Інспектар без зброі» (НРБ).
21.00. Вынікі.
21.45. Спартыўны уік-энд.
22.00. Тэлесустрэча пісьменнікаў.

Канал «Расія»
7.00. Весткі.
7.20. Крыніцы. «Людзі і мора».
8.00. «Вострaў Афрадыты». Перадача 2-я.
8.45. Хочаце, верце...
9.15. Кубак свету па трыятлону.
10.00. «Суперкніга». Мультфільм. 21-я серыя.
10.25. Аты-баты...
10.55. «Аб карысці традыцый, ці Рускія ў Англіі».
12.00. Джаз-тайм.
12.30. Візаві.
13.00. Весткі.
13.20. Тэлевізійны тэатр Расіі. І. Кадомцаў. «Маўглі».
14.40. Першы тайм.
14.55. Расійская энцыклапедыя. Сергій Раданежскі. Фільм 1-ы.
15.25. Тыдзень тэлевізійнага кіно ЗША. Альманах для дзяцей.
15.55. У свеце жывёл.
16.55. Чэмпіянат свету па баскетболу сярод прафесіяналаў НБА.
17.55. Роздум аб конкурсе балета «Арабеск-92».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Тыдзень тэлевізійнага кіно ЗША. «Манхэтэн пасля надыходу цемры». Дак. фільм з цыкла «Амерыканскія хронікі».
20.05. «Бацька». Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.20. «За пырскамі алмазных струменяў...».
23.05. Рок-кафэ.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

10 ліпеня

Беларускае тэлебачанне
14.55. Беларуская літаратура.
15.25. Фізіка.
15.55. Хімія.
16.30. Навіны.
16.35. Педагагічны экран. Вопыт падрыхтоўкі дойлідаў у Магілёўскім будаўнічым каледжы.
17.15. «Карцінкі па-даўнейшаму», «Казка пра старое рэха». Мультфільмы.
17.30. «Падказкі на манжэтах». Карысныя парады для дзяўчынак.
18.00. «Імя адной я зоркі паўтараю». Дак. фільм.
18.25. «Жывыя струны». Фільм-канцэрт.
19.00. Абласныя навіны (Магілёў).
19.10. Наш каментарый. «Прылавачная вартасць».
19.15. Тры кіты. Мастацка-публіцыстычная праграма.
20.15. «Трывалая ніць». Вопыт аб'яднання «Хімвалакно» па захоўванню і ўмацаванню эканамічных сувязей.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Бізнес-клуб «Партнёр» прапануе... Дабрачынны тэлеаўкцыён.
21.30. Рэклама.
21.40. Відэасалон. «Адпетыя махляры». Маст. фільм (ЗША).
23.25. НІКа.
23.40. Міс Францыя-91. Шоу-праграма.

I канал. Астанкіна
11.20. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
13.15. Брыдж.
13.40. Бізнес-клас.
13.55. Блакнот.
14.00. Навіны.
14.25. Падарунак меламану.
14.55. «Візіт дамы». Маст. фільм. 2-я серыя.
16.05 «Мафін і яго вясёлыя сябры». Мультфільм.
16.20. Відавочнае — неверагоднае.
17.00. Навіны.
17.25. Чалавек і закон.
17.55. ТБ-«Нява»: Хто з намі?
18.15. Дак. фільм.
18.45. «Эміль з Ленебергі». 13-я серыя «Эміль стаў героем».
19.15. Вячэрні альбом. Вершы М. Рубцова чытае А. Локцеў.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «ВІД» прадстаўляе: «Поле цудаў», «Адпачывай», «Праграма Х», пляцоўка «Агляду».
0.20. Хенлейская рэгата. Міжнародныя спаборніцтвы. Перадача з Англіі.
0.40. «Візіт дамы». Маст. фільм. 2-я серыя.

Канал «Расія»
11.50. «Санта-Барбара». Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Там-там-навіны.
15.15. Першы тайм.
15.30. «Калядная серэнада». Акадэмія старадаўняй музыкі.
16.15. Прастора плюс.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Адкрыты свет.
17.45. Байкальскі зарапад.
18.10. Так і жывём.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Залатая шпора.
20.00. Экран крымінальных паведамленняў.
20.10. Джэнтльмен-шоу.
20.40. «Рабінзанада, або Мой англійскі дзядуля». Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.35. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
23.00. Вячэрні салон.

11 ліпеня

Беларускае тэлебачанне
11.00. Тыдзень планеты. Міжнародны агляд.
11.15. Ліфт ХХ. Сумесная праграма з выдавецтвам «Эрыдан».
12.10. «Лета ў ракавіне». Маст. фільм з субцітрамі (Югаславія). 1-я і 2-я серыі.
14.50. Да 60-годдзя Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. «Зала Арфея». Іграе ансамбль флейтыстаў.
15.20. Для дзяцей. «Суперкніга». Мультфільм. 10-я серыя.
15.55. «Пастка». Маст. фільм.
17.25. «Бенефіс-925». Свята Мінска.
18.25. Мультфільмы.
18.50. Канцэрт ансамбля песні і танца Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Бізнес-клуб «Партнёр» прапануе... Дабрачынны тэлеаўкцыён.
21.35. «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «Я ведаю, што ты ведаеш...» (Італія).
23.10 Беларускія музычныя весткі.
23.45. НІКа.

I канал. Астанкіна
11.20. Свята ў Арлеане.
11.40. «Даходнае месца». Тэлевіктарына.
12.30. Прэм'ера дак. фільма «Немцы ў другой сусветнай вайне». Фільм 5-ы «Драма ў паветры і на моры».
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Кніжны двор.
15.15. Маст. фільм «Лёгкія крокі».
16.55. Брава.
17.55. Мультфільм «Пчала Мая».
18.25. «Забойства». Маст. фільм з кінасерыі «Карупцыя».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Пад знакам задыяка. «Рак».
22.05. Еўропа плюс.
23.00. Навіны.
23.25. Начны канал. «Сон».

Канал «Расія»
12.00. Канцэрт ансамбля «Бярозка».
13.00. Весткі.
13.20. «Як праводзяць канікулы Болек і Лёлек». Мультфільм (Польшча).
14.25. Тэнісны агляд.
14.55. Казырная дама.
15.25. Тэатральны раз'езд. Хто дапаможа тэатру.
16.15. Пілігрым. Расійскае бюро падарожжаў.
17.00. Кантрасты.
17.40. Парламенцкі веснік.
17.55. Праграма «А».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Рэтра-КВЗ. «Падмаскоўныя хлопцы».
20.15. Фестываль мастацтваў «Красная плошча запрашае...» Дэйв Сцюарт і Лонданскі камерны аркестр.
22.35. Весткі.
22.55. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.10. «Гракі». Маст. фільм.

РАДЫЁ

11 ліпеня

Апошнія паведамленні: 6.00, 7.50, 15.00, 19.45, 23.00.

7.00 — ранішні канцэрт. 7.25 — «У нас у гасцях — часопіс «Вожык». 8.00 — «Суботнім ранкам». Публіцыстычна-музычны выпуск. 9.15 — праграма «Радыёкантакт». 10.15 — «Званочак». Перадача для маленькіх. 11.00 — «Фальклор». Радыёклуб. 12.00 — «Увайсці ў кожны дом...». Суботнія радыёсустрэчы. 12.30 — «Эстрадная студыя прапануе...». 13.00 — «Для веруючых і няверуючых». 13.30 — «Філантропы». 13.40 — «Справа». Хроніка дзелавога жыцця. 13.50 — «Чалавек. Грамадства. Закон». 14.15 — «Вобразы светлыя і шчырыя». Да 60-годдзя з дня нараджэння народнага мастака Беларусі А. Анікейчыка. 15.15 — «Артыстычны салон». Госць праграмы Я. Пятроў. 16.05 — «Рамантыкі». Праграма для старшакласнікаў. 17.00 — «Попхваля». 17.30 — «Спадчына». 18.00 — перадачы абласнога радыё. 19.00 — «Гасцінец». Рэкламная перадача. 19.20 — «Вашы любімыя выканаўцы». Я. Паплаўская і А. Ціхановіч. 19.45 — «Дзень нашага жыцця». 20.05 — вячэрняя казка. 20.30 — «Вячэрнія зарніцы». 21.00 — «Музычная пошта». 22.00 — «Дыска-клуб». Танцавальная праграма. 22.30 — канцэрт Дзяржаўнага народнага аркестра Беларусі імя І. Жыновіча. 23.10 — канцэрт. 0.00 — «Начны канал».

НАДВОР'Е

10 ліпеня

Сёння ўдзень па рэспубліцы пераменная воблачнасць без ападкаў. Тэмпература паветра ў Віцебску — 21—23, Мінску, Магілёве і Гомелі — 22—24, Гродна — 23—25, Брэсце—24—26 градусаў цяпла. У наступныя двое сутак надвор'е без ападкаў. Тэмпература паветра ўначы 10—15, удзень—22—27 градусаў.

Узровень радыяцыйнага гамафону 9 ліпеня складаў: у Мінску — 0,014, Віцебску — 0,015, Гродна — 0,012, Брэсце — 0,012, Магілёве—0,015, Гомелі — 0,015 мілірэнтгена ў гадзіну.

Натуральны радыяцыйны гама-фон на тэрыторыі рэспублікі знаходзіцца ў межах ад 0,010 да 0,020 мілірэнтгена ў гадзіну.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь,
Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь,
калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда». ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін —32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах —32-35-91.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 137.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Парады на ўсякі выпадак

ПРУГКІ СТРЫЖАНЬ

Калі свідруюць дзіркі ў столі, смецце сыплецца на галаву, трапляе ў вочы, за каўнер вопраткі. Аднак дастаткова абцягнуць поліэтыленавай плёнкай варонку са спружыннага дроту, надзець яе на дрыль — і можна працаваць, не баючыся за свае вочы.

Форму сумкі можна аднавіць. Устаўце ў вуглавыя швы пругкі дрот.

Села батарэйка, а новай пад рукамі няма. Зрабіце цвіком ці шылам па дзве дзіркі каля кожнага вугольнага стрыжня на глыбіню да 3/4 ад вышыні элемента і заліце туды ваду. Замажце дзіркі пластылінам. Батарэя ажыве і яшчэ паслужыць.

Яшчэ лепш у дзіркі заліваць не ваду, а 8—10-працэнтны раствор салянай кіслаты ці двайны сталовы воцат. Раствор трэба ўліваць да поўнага насычэння (2—3 разы).

Заціскное кальцо для поліэтыленавага мяшочка можна зрабіць з пластмасавага корка, выразаўшы ў яго дне невялікую дзірку.

Вузел 1
скаба
брусок
планка
шруп

Гэтае няхітрае прыстасаванне для захоўвання накрывак да каструль складаецца з чатырох драўляных «скоб», што ўмацоўваюцца на дзверцах кухоннага стала. Кожная «скаба», якая складаецца з планкі і двух брускоў, мацуецца на дзверцы шрубамі. Прывязка «скоб» можа быць зроблена ў залежнасці ад памераў накрывак.

Каб гаспадыні зручна было карыстацца кухоннымі нажамі, зрабіце невялічкае прыстасаванне. На планку прыбіце ці прыклейце кубікі з дрэва або пластмасы памерам прыкладна 8 см. Між імі—5 мм. Кубікі можна пафарбаваць.

Майстэрства пчаляра

Майстэрства пчаляра заключаецца ў тым, каб узяць ад сям'і пчол шмат мёду, воску, пропалісу і пчалінага яду і не ўшчаміць пры гэтым жыццё пчалінай сям'і.

Шмат мёду — каля 70 кг з вулля — можна чакаць толькі ад моцных сем'яў, у якіх не менш як 80—100 тысяч пчол. Сярэдняя па сіле сям'я (50—60 тысяч) назапасіць мёду толькі для сябе, і калі забраць яго ў пчол, ім будзе прыгатавана зімой галодная смерць. А слабая сям'я (20—30 тысяч пчол) нават сябе не забяспечыць кормам на зіму. Прыйдзецца восенню купляць цукар, гатаваць сіроп, падкормліваць.

Як жа дабіцца, каб сем'і набралі сілу, актыўна працавалі і забяспечылі мёдам не толькі сябе, але і гаспадара?

Ліпень — галоўны месяц у пчалярстве. Калі аднойчы вечарам вы адкрылі вулей і ўбачылі, што ўсе вулачкі запоўнены пчоламі, а на рамках унізе там і тут вісяць вялікія жоўта-карычневыя матачнікі — значыць з гэтага вулля выйдзе рой.

У першай палавіне наступнага дня пчолам дадзены сігнал, і яны вылятаюць з лятка імгненна ўверх... Іх становіцца ўсё больш і больш, узнікае своеасаблівы гул, і становіцца ясна: выходзіць рой. Кружыць пяць, дзесяць хвілін. На лятоκ выходзіць матка, аглядаецца, падымаецца ўверх, і цяпер, калі не прыняць меры, рой можа адляцець. Вы бераце ручны садовы апырскавальнік, падобны на вялікую веласіпедную помпу, уцягваеце ў яго з вядра ваду і моцным струменем, вельмі распыленым, абдаяце лятаючых пчол. Струмень з такога апырсквальніка б'е метраў на 10—12 і наскрозь прашывае роевае воблака. Ні ў адным даведніку апырсквальнік гэты не значыцца сярод пасечнага абсталявання, але яго неабходна мець, калі хочаце есці мёд.

Прыём з інтэрваламі паўтарайце да таго часу, пакуль не ўбачыце, што рой «звальваецца» на дрэва.

Некалькі хвілін чакаеце, падрыхтаваўшы раёўню, гусінае або качынае крыло, разведзены дымар, коўш. Падводзім раёўню пад клуб, стрэсваем туды рой або частку яго, паварочваем раёўню так, каб закрытая напалавіну частка была ўверсе. Злёгку акурваем астатніх пчол з дымара і крылом падпраўляем ў раёўню. Пераканаўшыся, што матка там, закрываем раёўню (калі маткі там няма, пчол у раёўні не ўтрымаць). Адносім рой у халоднае месца, напрыклад у падвал, склеп або проста ў садовую яму.

Вяртаемся і глядзім: сям'я, якая адпусціла рой, працуе як нічога і не было.

Усё, што мы рабілі, — толькі рамяство. Цяпер жа пойдзе майстэрства. Пчаляр-аматар з Краснадара П. Форыс прапануе прыёмы пчалярства, аб якіх не пачуеце на лекцыях у сваіх таварыствах, не прачытаеце ў падручніках і кнігах. Ведаюць іх і прымяняюць старыя, вопытныя пчаляры, якія прыйшлі да гэтага ў выніку практычнай работы.

Памятайце! Толькі моцная сям'я дасць мёд, воск, прапаліс. Сям'я ж наша асіраацела, але працуе, рой зняты і сядзіць у яме. Рой гэты зусім забыўся, хто ён, адкуль, і жадае адзінага — ра-бо-ты! Калі яго цяпер змясціць у асобны вулей, ён старанна возьмецца адбудоўваць новыя соты, закладваць мёд, павялічваць патомства. Але нам патрэбен мёд!

На вулей, які адпусціў рой, рыхтуем магазін. Пад магазін устаўляем падзельную рашотку. Праз суткі, калі рой у халоднай яме зрасходуе запас мёду на абагрэў, высыпаем яго ў пусты магазін на вулей, які адпусціў рой. Пчолы, што прагаладаліся і прамерзлі, хутка ўваходзяць скрозь рашотку ўніз, у былое роднае гняздо маткі. Зверху на рашотцы застаецца толькі матка са світай ды некалькі трутняў. Матку змяшчаеце ў клетачку на запас, на продаж або каб дараваць з адводкам сябру. Рашотку здымаеце, ставіце магазін на корпус і ў яго адзінаццаць магазінных рамак (калі вулей 12-рамачны, а калі 10-рамачны — дзевяць). Пажадана частку з сушшу, частку — з вашчынай.

Цяпер у вас вельмі моцная сям'я, якая хоча працаваць. Роевы інстынкт яе задаволены, вартаваць яе больш не трэба, яна будзе насіць мёд. Праз тыдзень (а калі меданосы блізка і добрыя, то праз 5 дзён) магазін будзе поўны мёду (35—40 кг). Рамкі вымаеце для адкачкі, замест іх ставіце пустыя. Праз другі тыдзень зноў поўны магазін. Зноў мяняеце рамкі. А пчолы працуюць, не зніжаючы тэмпаў! Праз трэці тыдзень — зноў магазін. Хопіць! Не трэба квапіцца, 100 кг мёду ўзята, лета не скончылася, кветкі цвітуць. Няхай ваша сям'я запасецца мёдам на зіму.

Калі ж вы ўпусціце рой і ён па шчаслівай выпадковасці далёка не паляцеў, але прывіўся да вяршыні самай высокай бярозы, куды залезці немагчыма, гэта трэба было прадугледзець і мець на пасецы доўгі лёгкі шост, а то і два для надстаўкі. Да шаста прыладжваеце сваю пчалярную рабочую скрыню і ў ёй умацоўваеце адну-дзве рамкі, змазаныя мёдам. Падымаеце скрыню на шасце да рою і дакранаецеся да яго. Рой, адчуўшы пах мёду, дружна пераходзіць з дрэва ў скрыню, на соты. Такім жа спосабам можна знімаць рой на зямлі. Лёгкая, зручная ва ўсіх адносінах скрыня цалкам замяніць дарагую і дэфіцытную раёўню. На дне толькі гэтай скрыні ў процілеглых сценках трэба зрабіць дзве завешаныя адтуліны 10х10 см, каб пазбегнуць запарвання пчол і каб у скрыню не пранікала моль.

Усё іншае, як у першым выпадку: высыпаем рой у вулей маткі і робім яго моцным. Ствараем магазін, другі, трэці...

(Па матэрыялах «Сельской жизни»).